

ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÝCH A POTRAVINÁŘSKÝCH INFORMACÍ

ZEMĚDĚLSKÁ EKONOMIKA

Agricultural Economics

ČESKÁ AKADEMIE ZEMĚDĚLSKÝCH VĚD

3

ROČNÍK 42 (LXIX)
PRAHA
BŘEZEN 1996
CS ISSN 0139-570X

Mezinárodní vědecký časopis vydávaný z pověření České akademie zemědělských věd a s podporou Ministerstva zemědělství České republiky

An international journal published by the Czech Academy of Agricultural Sciences and with the promotion of the Ministry of Agriculture of the Czech Republic

Redakční rada – Editorial Board**Předseda – Chairman**

Doc. Ing. Vladimír Jeníček, DrSc. (Česká zemědělská univerzita, Praha, ČR)

Členové – Members

Ing. Gejza Blaas, CSc. (Výzkumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Bratislava, SR)

PhDr. Stanislav Buchta, CSc. (Výzkumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Bratislava, SR)

Doc. Ing. Juraj Cvečko, CSc. (Agris, Bratislava, SR)

Prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr. h. c. (Česká zemědělská univerzita, Praha, ČR)

Mgr. Helena Hudečková, CSc. (Česká zemědělská univerzita, Praha, ČR)

Doc. Ing. Viera Ižáková, CSc. (Výzkumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Bratislava, SR)

Ing. Josef Kraus, CSc. (Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, Praha, ČR)

Ing. Bohumil Prouza, CSc. (Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, Praha, ČR)

Prof. Ing. František Střeleček, CSc. (Jihočeská univerzita, České Budějovice, ČR)

PhDr. Jana Šindlářová (Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, Brno, ČR)

Prof. Ing. Karel Vinohradský, CSc. (Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, Brno, ČR)

Prof. Ing. Jozef Višňovský, CSc. (Vysoká škola poľnohospodárska, Nitra, SR)

Prof. Ing. Ivan Vrana, DrSc. (Česká zemědělská univerzita, Praha, ČR)

Vedoucí redaktorka – Editor-in-Chief

Mgr. Alena Rottová

Cíl a odborná náplň: Časopis publikuje autorské vědecké statě s agrární tematikou z oblasti ekonomiky, managementu, informatiky, ekologie, sociálně-ekonomické a sociologické. Od roku 1993 zajišťuje kontinuálně problematiku dosud uveřejňovanou ve zrušeném časopisu Sociologie venkova. Široké tematické spektrum zahrnuje prakticky celou sféru agrobiznisu, tj. ekonomickou problematiku dodavatelských inputových sfér pro zemědělství a potravinářský průmysl, sociálně-ekonomickou problematiku a sociologii venkova a zemědělství, až po ekonomiku výživy obyvatelstva. Statě jsou publikovány v jazyce českém, slovenském nebo anglickém. Abstrakty z časopisu jsou zahrnuty v těchto databázích: Agris, CAB Abstracts, Czech Agricultural Bibliography, WLAS.

Periodicita: Časopis vychází měsíčně (12x ročně), ročník 42 vychází v roce 1996.

Přijímání rukopisů: Rukopisy ve dvou vyhotoveních je třeba zaslat na adresu redakce: Mgr. Alena Rottová, vedoucí redaktorka, Ústav zemědělských a potravinářských informací, Slezská 7, 120 56 Praha 2, tel.: 02/25 75 41–9, fax: 02/25 70 90, e-mail: braun@uzpi.agrec.cz. Den doručení rukopisu do redakce je publikován jako datum přijetí k publikaci.

Informace o předplatném: Objednávky na předplatné jsou přijímány pouze na celý rok (leden–prosinec) a měly by být zaslány na adresu: Ústav zemědělských a potravinářských informací, vydavatelské oddělení, Slezská 7, 120 56 Praha 2. Cena předplatného pro rok 1996 je 588 Kč.

Aims and scope: The journal publishes original scientific papers dealing with agricultural subjects from the sphere of economics, management, informatics, ecology, social economy and sociology. Since 1993 the papers continually treat problems which were published in the journal Sociologie venkova a zemědělství until now. An extensive scope of subjects in fact covers the whole of agribusiness, that means economic relations of suppliers and producers of inputs for agriculture and food industry, problems from the aspects of social economy and rural sociology and finally the economics of the population nutrition. The papers are published in Czech, Slovak or English. Abstracts from the journal are comprised in the databases: Agris, CAB Abstracts, Czech Agricultural Bibliography, WLAS.

Periodicity: The journal is published monthly (12 issues per year). Volume 42 appearing in 1996.

Acceptance of manuscripts: Two copies of manuscript should be addressed to: Mgr. Alena Rottová, editor-in-chief, Institute of Agricultural and Food Information, Slezská 7, 120 56 Praha 2, tel.: 02/25 75 41–9, fax: 02/25 70 90, e-mail: braun@uzpi.agrec.cz. The day the manuscript reaches the editor for the first time is given upon publication as the date of reception.

Subscription information: Subscription orders can be entered only by calendar year (January–December) and should be sent to: Institute of Agricultural and Food Information, Slezská 7, 120 56 Praha 2. Subscription price for 1996 is 148 USD (Europe), 154 USD (overseas).

PODMÍNKY ROZVOJE TRHU PŮDY A PODNIKÁNÍ V ZEMĚDĚLSTVÍ V KONTEXTU ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY ČR¹

CONDITIONS OF LAND MARKET AND ENTERPRISE IN AGRICULTURE DEVELOPMENT IN CONTEXT OF AGRICULTURAL POLICY IN THE CZECH REPUBLIC

T. Doucha

Research Institute of Agricultural Economics, Prague, Czech Republic

ABSTRACT: The presentation is oriented on the relations between the Czech agricultural policy development and the formation of conditions for farming, especially in the field of land market. The development of the Czech agricultural policy in the period 1989–1994, in the period of property transformation, is presented, including its impacts on the farm structure, economy of the farm sector and the land market. For the period after 1995 till the supposed entry of the Czech Republic into the EU, three possible policy options are formulated together with the predicted scenario of external conditions (including the purchases of the state land from 1996). The policy options are briefly evaluated by their possible impacts on the future development of the land market.

agriculture, agricultural policy, policy options, property transformation, restructuring, land market, farm structure, economy of farm sector

ABSTRAKT: Příspěvek je zaměřen na vztahy mezi českou zemědělskou politikou a formováním podmínek pro podnikání v zemědělství, zejména v oblasti trhu půdy. Je představen vývoj zemědělské politiky v období 1989–1994, tzn. v období vlastnické transformace, a její vliv na vývoj podnikatelské struktury v zemědělství, ekonomiky zemědělského sektoru a trhu půdy. Pro období po roce 1995 do doby předpokládaného vstupu ČR do EU jsou vymezeny tři možné varianty zemědělské politiky, včetně předpokládaného scénáře vývoje vnějších podmínek, do kterých patří i prodej státní půdy od roku 1996. Souhrně jsou vyhodnoceny možné dopady jednotlivých variant politiky na zemědělský sektor a trh půdy.

zemědělství, zemědělská politika, varianty politiky, vlastnická transformace, restrukturalizace, trh půdy, struktura zemědělských podniků, ekonomika zemědělských podniků

ÚVOD

Příspěvek je zaměřen na vztah zemědělské politiky a vytváření podmínek pro podnikání v zemědělství, zejména v oblasti trhu půdy. Časově je příspěvek rozdělen na období od roku 1989 do současnosti, tzn. na období vlastnické transformace v zemědělství a vytváření jeho nové podnikatelské struktury, a na období po roce 1995, pro které jsou v současné době formulovány a vyhodnocovány možné varianty zemědělské politiky, s rozdílnými důsledky do podnikatelského prostředí, včetně trhu půdy. Toto období je časově ohraničeno zatím neznámým termínem předpokládaného vstupu ČR do EU (řádově v rozmezí let 2000–2010).

Všeobecně se soudí, že rozvinutý trh půdy je jedním z nejdůležitějších předpokladů žádoucího strukturálního vývoje zemědělství, který vede ke zvyšování jeho produktivity a konkurenceschopnosti. Půda je ovšem specifický předmět tržních vztahů, který je nejenom

základním výrobním faktorem v zemědělství, ale i součástí národního bohatství. Z těchto důvodů má trh půdy ve všech vyspělých zemích řadu omezujících podmínek.

Trh půdy v ČR se vztahem k zemědělství je představován hypotetickou nabídkou současných cca 4,3 mil. ha zemědělské půdy. Veškerý půdní fond ČR je rozdělen do 12 375 tis. parcel o průměrné velikosti 0,64 ha. Přitom přibližně dvě třetiny našeho území se nachází v horských a podhorských podmínkách a asi třetina zemědělské půdy má nízkou kvalitu (hydromorfní, mělké, svažitě a erozí ohrožené půdy). Umístění a kvalita půdy jsou resp. budou nejdůležitějšími faktory formování cen na trhu půdy.

Trh půdy ve vztahu k zemědělství do roku 1989, kdy působila politika plného nadřazení užívacích práv nad právy vlastnickými, fakticky neexistoval. Následkem politiky levných potravin, plné soběstačnosti, preference zemědělství, rozsáhlé redistribuce zdrojů ve

1 Příspěvek přednesený na semináři VÚZE, MZe ČR, PF ČR, konaného ve dnech 2.–6. 10. 1995 ve Špindlerově Mlýně

prospěch zemědělských podniků v horších podmínkách a podpory koncentrace výroby byly nejen značně vysoké výrobní náklady, ale i zhoršení vztahu zemědělství k životnímu prostředí a snížení estetické hodnoty části naší krajiny necitlivě uplatňovanou velkovýrobou. S tímto dědictvím, nepochybně zasahujícím i do následného vývoje trhu půdy, vstoupilo naše zemědělství do své reformy po roce 1989.

SITUACE V REFORMNÍM OBDOBÍ 1989–1994

Zemědělská reformní politika

Zemědělská politika je segmentem národohospodářské politiky, orientované po roce 1989 na přechod do tržní ekonomiky, obnovu vlastnických práv a privatizaci státních podniků, při dodržení makroekonomické stability a sociálního smíru. Tento souhrnný cíl byl zajišťován restriktivní monetární a fiskální politikou, avšak při celkově vyšší míře ochrany a podpory domácích výrobců a exportu prostřednictvím devalvace směnného kurzu, mzdové regulace a v zemědělství také vyšší mírou celní ochrany a subvencováním exportu.

V roce 1990 byla odstraněna záporná daň z obratu u potravin. V roce 1991 byla zavedena liberalizace cen pro většinu výrobků. V roce 1992 byl zaveden nový systém ochrany před dovozy, který u agrárních produktů znamenal zvýšení úrovně celní ochrany zhruba na úroveň EU a možnost uplatňování vyrovnávacích dávek při dovozu. V roce 1993 byl zaveden nový daňový systém, včetně daně z přidané hodnoty, preferující zemědělské a potravinářské výrobky.

V daném makroekonomickém rámci vykrystalizovala představa o reformě zemědělství. V prvé řadě jde o vlastnickou transformaci, tzn. obnovu vlastnických práv k půdě a jinému zemědělskému majetku cestou jeho restituace a privatizace a na tomto základě vznik nových soukromých farem. Souběžně byla reformní politika zaměřena na zahájení restrukturalizace zemědělství, tj. na přizpůsobení jeho rozměru novým tržním podmínkám a na účinnější alokaci výrobních zdrojů, včetně půdy.

Vlastnická transformace zemědělství probíhala podle obecných i specifických zákonů (velká privatizace, zákon o půdě, transformační zákon ad.). Ze zákona byl také zřízen Pozemkový fond ČR pro správu, dočasné pronajímání a privatizaci půdy a jiného zemědělského majetku ve vlastnictví státu (a zpravidla v obhospodařování státních statků).

Souběžně vznikala či byla novelizována legislativa, upravující podmínky pro hospodaření s půdním fondem a jeho evidenci a tím přímo či nepřímo také pro rozvoj trhu půdy. Jedná se zejména o tyto legislativní normy:

- zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu,
- zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, vymezující rovněž prostor pro legislativu k národ-

ním parkům a CHKO, včetně jejich ochranných zón s příkaznými režimy hospodaření (plocha CHKO činí v současnosti 359 tis. ha, plocha národních parků necelých 10 tis. ha),

- stále platný zákon č. 138/1973 Sb., o vodách, vymezující rovněž prostor pro stanovení CHOPAV a PHO, včetně jejich ochranných stupňů s příkaznými režimy hospodaření (které jsou upraveny instrukcemi a směrnicemi MŽP a MZe),
- zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem,
- zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí ČR,
- zákony k pozemkovým úpravám a pozemkovým úřadům.

Dále se jedná o legislativu, spojenou s fiskálními (daňovými) účely u nemovitostí, tzn. vyhlášky MZe ČR č. 613/1992 Sb., č. 332/1993 Sb. a č. 272/1994 Sb., s průměrnými cenami pozemků podle katastrálních území, a vyhlášku MF č. 178/1994 Sb., o oceňování staveb, pozemků a trvalých porostů (sazby Kč/ha pro 1 818 BPEJ, s opravnými koeficienty).

Uvedené vyhlášky zavádějí kategorii tzv. úředních cen půdy, sloužící pro daňové účely, úhrady za vyvlastnění a oceňování v případě pozemkových úprav (závazné funkce) a pro stanovení nájemného či tržních cen půdy (orientační funkce). Úřední ceny by měly platit do roku 1999, kdy by měly být nahrazeny ve svých závazných funkcích běžnými tržními cenami.

Zemědělská politika vůči farmám je v reformním období příznačná svým výrazně liberálním pojetím, avšak při relativně vysoké míře vnější ochrany a při určité nestabilitě zaměření a forem podpor. Stát prostřednictvím SFTR a jiných nástrojů pouze omezeně kompenzuje farmářům ztráty jejich příjmů, vznikající při rozevírání „cenových nůžek“. Liberalizovaný charakter politiky je také podporován výrazným snížením subvencí do zemědělství, v reálných cenách o více než 80 %. V podmínkách vysokých úrokových sazeb a neochoty bank vkládat peníze do zemědělství se hlavní část podpor soustředila na investiční resp. technologický rozvoj zemědělství (avšak s výjimkou nákupu půdy). Pro tyto účely byl v roce 1994 zřízen PGRLF, poskytující garance úvěrů a úhradu části úrokových sazeb.

I když v důsledku vyšších temp inflace (ve srovnání s vyspělými zeměmi) a počáteční realizace obchodních dohod s EU, ESVO a CEFTA reálná úroveň vnější ochrany klesá, její dosavadní úroveň je natolik vysoká, že i při podstatném snížení domácích subvencí je souhrnná úroveň podpor zemědělství (tj. včetně podpor ze strany spotřebitelů) relativně velká (měřeno ukazatelem EPS, v roce 1994 asi 26 %, tj. více než např. v USA).

Důsledky dosavadní agrární politiky na rozvoj podnikání v zemědělství a trh půdy

Výsledky vlastnické transformace lze souhrnně představit srovnáním podnikatelské struktury zemědělství v roce 1989 a v roce 1994 (tab. I).

Podnikatelská forma ¹	1989			1994		
	počet subjektů ²	průměrná výměra ³	podíl na z. p. (%) ⁴	počet subjektů	průměrná výměra	podíl na z. p. (%) subjektů
Fyzické osoby ⁵	3 205	4	0,4	60 666	16	23,2
Zemědělská družstva ⁶	1 024	2 561	61,4	1 429	1 430	47,7
Obchodní společnosti ⁷	–	–	–	1 338	821	25,7
Státní statky ⁸	174	6 261	25,3	229	498	2,7
Ostatní podniky (komunální aj.) ⁹			12,9	116	267	0,7

¹business form, ²number of subjects, ³average acreage, ⁴share in agricultural land area (%), ⁵physical bodies, ⁶agricultural cooperatives, ⁷business companies, ⁸state farms, ⁹other enterprises (communal etc.)

Pramen: Zpráva o stavu českého zemědělství 1995

Přestože podíl fyzických osob významně vzrostl, většinu půdy obhospodařují transformovaná družstva a jiné typy společností. Cíl plně privatizovat státní statky do konce roku 1994 se nepodařilo z více důvodů naplnit. Do vlastnické transformace byly zapojeny miliony občanů, vlastníků půdy a jiného majetku. Proti tomu stojí relativně malá kapacita správních (pozemkových a katastrálních úřadů) a soudních institucí. Po předchozích pozemkových úpravách činí značné problémy přesná identifikace parcel v terénu, která je důležitou podmínkou pro trh půdy. Jednoduché, natož komplexní pozemkové úpravy pro nové podmínky jsou v samém začátku.

Specifikou českého zemědělství je vysoký podíl pronajaté půdy na farmách, který se pohybuje v rozmezí 60–100 %. Čím větší jsou podniky, tím je tento podíl zpravidla vyšší. Vyšší je také u právnických osob (téměř 100 %); u fyzických osob činí v průměru 63 %. Vlastníci zemědělské půdy jsou převážně občané (fyzické osoby), stát (asi 780 tis. ha) a v omezeném rozsahu také obce, společnosti a sdružení.

Ekonomická situace zemědělství je za daných vnějších podmínek charakteristická převážující ztrátovostí zemědělských podniků, která se však rok od roku snižuje. Ztráty v zemědělství ovšem signalizují, že proces restrukturalizace dosud neskončil. Postupně bylo dosaženo větší rovnováhy na agrárním trhu, avšak se stále nevyhovující strukturou, rozmístěním a intenzitou výroby. Je zřejmé, že dosažená rovnováha na trhu je velice křehká.

Pokud se týká samotného trhu půdy, o jeho vývoji chybí dostatek informací. Přesto lze konstatovat, že vlastnická transformace vyústila v tyto obecnější rysy trhu půdy:

a) Trh je značně nevyvážený; je charakteristický velkou agregátní nabídkou půdy značného počtu obyvatel, kteří nehodlají na půdě dále (samostatně) hospodařit. Jedná se o nabídku především městské populace, ale i o nabídku venkovské populace, včetně členů družstev a jiných společností. V případě těchto členů – samozaměstnanců je nabídka půdy výhradně určena pro podnik, kde majitelé zároveň pracují.

- b) Při nemožnosti dostatečné identifikace pozemků a z dalších příčin (včetně obav z nezaměstnanosti) je trh půdy realizován z velké části formou nájemních vztahů; prodeje a koupě pozemků se omezují na stavební pozemky (i potenciální, zahrady, méně na ornou půdu a velice málo na louky a pastviny).
- c) V začínajícím procesu tzv. druhé transformace družstev a dalších strukturálních změn (zvětšování výměry rodinných farem a společností) se začíná rozvíjet také poptávka po půdě, resp. po získání půdy do nájmu. Tím se také začínají lokálně oživovat ceny na trhu půdy, resp. nájemného.
- d) „Dodavatelé“ půdy jsou představováni převážně městskou populací, nikoliv farmáři či podniky (do roku 1994 se realizoval zanedbatelný počet likvidací či bankrotů zemědělských podniků) či státem (privatizace státní půdy je odložena na rok 1996; stát zatím působí v roli nákupce půdy v případě vyvlastnění, s využitím maximálních sazeb úředních cen půdy).
- e) Na tržní ceny půdy resp. na výši nájemného vedle obecně působící převahy nabídky nad poptávkou působí dále tyto faktory: regionální (sociálně ekonomické, možnost rozvoje turistiky) a mikroregionální (půdně-klimatické) podmínky, místní podmínky (zejména poloha pozemků ve vztahu k odbytistům, resp. příležitost k převodu pozemku na stavební parcelu), situování pozemku v chráněných, poddolovaných či kontaminovaných oblastech.

FORMOVÁNÍ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY DO DOBY PŘÍPADNÉHO VSTUPU ČR DO EU A JEJÍ DŮSLEDKY NA TRH PŮDY

V současné době jsou připravovány varianty budoucí zemědělské politiky, které by bez ohledu na vstup ČR do EU měly na různé úrovni naplňovat následující cíle:

- zvýšení produktivity zemědělství, zejména relace vstupu a výstupu výroby;
- zvýšení konkurenceschopnosti českého zemědělství;
- dosažení přiměřené stability agrárního trhu;

- dosažení přiměřených příjmů zemědělců a kapitálové výnosnosti podnikání;
- zlepšení vztahu zemědělství k jednotlivým složkám životního prostředí, včetně postupného snižování jeho „ekologických dluhů“ z minulosti;
- zachování a zlepšení zemědělské kulturní krajiny na převažující části zemědělského půdního fondu ČR;
- zachování dostatečné potravinové bezpečnosti země.

Jsou rozpracovány tři varianty politiky, které se liší mírou vlivu státu na agrární trh:

Varianta 1: bez státní ingerence do trhu, tzn. s existencí volného trhu.

Varianta 2: se státní ingerencí na úrovni, která zajišťuje stabilitu agrárního trhu.

Varianta 3: se státní ingerencí na úrovni, která zajišťuje růst (resp. zachování) cen zemědělské produkce (postupně až na úroveň cen EU), při použití nástrojů regulace nabídky (kvotace výroby mléka, set-aside u obilovin).

Společné hlavní principy pro všechny tři varianty politiky jsou následující:

- dobrovolnost programů, prostřednictvím kterých se realizuje politika;
- přiměřená diferenciací nástrojů politiky, umožňující jejich pružné uplatnění podle místních a regionálních podmínek;
- zachování ochrany domácích výrobců na maximální úrovni celních tarifů, které jsou dány závazky ČR vůči GATT, EU, CEFTA, SR a dalším zemím;
- úhrada veřejných statků produkovaných zemědělstvím, s preferencí úhrady kladných externalit na bázi limitované extenzivní výroby v méně příznivých oblastech a převodu půdy nevhodné k obdělávání do dlouhodobého klidu ve všech oblastech ČR;
- podpora investičního rozvoje farem prostřednictvím úvěrové politiky na bázi garantovaných úvěrů a dotací úrokových sazeb, neutrální co do podnikatelského typu a velikosti farem a předmětu jejich podnikání (intenzivní, extenzivní zemědělství, nezemědělské činnosti);
- nepřímá (dočasná) podpora rozvoje nepotravinářského užití zemědělské produkce;
- přímá podpora environmentálních a infrastrukturálních investic;
- dostatečná podpora obecných služeb pro zemědělství, tzn. výzkumu, genetiky, informatiky, poradenství a vzdělávání;
- úhrada ekonomické újmy státem v chráněných oblastech přírody a krajiny, ve kterých je podnikání omezeno příkazy režimu hospodaření (v případě vody by měla být úhrada založena na smlouvách mezi soukromými subjekty).

Varianty zemědělské politiky jsou zasazeny do společných vnějších podmínek, představované především vývojem cen na světovém a evropském agrárním trhu, makroekonomickým vývojem ČR, závazky ČR v mezinárodním obchodu (zejména vůči GATT) a dalšími očekávanými událostmi doma i v zahraničí. Uvedené

vnější podmínky spolu s charakterem politiky ovlivňují všechny rozhodující podmínky podnikání v zemědělství. Ve vztahu k trhu půdy jsou z očekávaných událostí významné zejména:

- uvolnění prodeje státní půdy (pravděpodobně již v roce 1996),
- nové územně správní uspořádání ČR, se zvýšenými kompetencemi regionů (nejdříve v roce 1997),
- přijetí nových resp. novelizace stávajících zákonů o ochraně půdního fondu, o vodách a melioracích a o lesích, včetně záměru dalšího výraznějšího nerozšiřování výměry chráněných oblastí krajiny a přírody (zvýšení ze současných cca 13 % půdního fondu ČR na cca 15 %),
- likvidace části pracovních příležitostí v průmyslu ve venkovských regionech.

Pokud se týká uvolnění prodeje státní půdy, které představuje významný vstup agregované nabídky půdy na trh, předpokládají se tato pravidla:

- předmětem prodeje bude zemědělská půda ve správě Pozemkového fondu, která zbyde po vyčlenění náhrad, náhradních pozemků, pozemků na realizaci komplexních pozemkových úprav a na přímé restituce, tj. celkem asi 500 tis. ha,
- prodej půdy se uskuteční postupně v závislosti na ukončování restitucí a postupu identifikace pozemků,
- prodej bude umožněn pouze českým fyzickým osobám a právníkům osobám registrovaným na území ČR složeným výlučně z českých fyzických osob, nebo právníků osob, splňujících předchozí podmínku, s preferencí nabyvatelů z privatizačních projektů, kteří mají půdu v nájmu,
- prodej bude umožněn pouze subjektům z předchozího odstavce, které mají vypořádány závazky vůči státu, FNM, Pozemkovému fondu a oprávněným osobám,
- do všech kupních smluv bude zapracováno předkupní právo státu za stejných cenových podmínek,
- prodeje se uskuteční formou přímého prodeje s možností splátek, veřejnou soutěží nebo veřejnou dražbou,
- přímé prodeje se uskuteční za ceny platné podle cenových vyhlášek ke dni převodu; u veřejných soutěží a dražeb se prodeje uskuteční za nejvyšší nabídnuté ceny, minimálně za úřední ceny.

Je zřejmé, že blokování prodeje půdy cizincům nebude po případné integraci ČR kompatibilní s legislativou EU. V současné době tyto vztahy upravuje Evropská dohoda s ČR, kde omezení koupě a prodeje zemědělské půdy a lesů je pojato jako výjimka na straně EU i na straně ČR. V rámci EU nesmí mezi zeměmi EU existovat žádná omezení koupě a prodeje půdy devizové povahy. Případné zákazy nebo omezení, odůvodněné např. veřejnou bezpečností, ochranou kulturních statků ap., nesmí narušovat hlavní zásady Smlouvy o Evropském společenství, tzn. volný pohyb osob, zboží, kapitálu a služeb, resp. musí být přísluš-

nou zemí či regionem EU argumentovány (tzv. důkazní břemeno).

Vlivy jednotlivých variant politiky na trh půdy jsou v současné době (tj. koncem července 1995) ve fázi výchozích analýz. Předběžně je možno předpokládat, že se zvyšováním stability podnikatelského prostředí a cenových úhrad (tzn. ve variantě 2 a zejména 3) může za jinak stejných podmínek cena půdy růst. Jak je z navržených variant zřejmé, nepředpokládá se založit žádnou instituci typu Pozemkové banky, která je doporučována pro země SVE v některých dokumentech EU (Nallet, van Stolke). Navrhovatelé variant jsou naopak přesvědčeni, že případná zvýšená aktivita na trhu půdy bude doprovázena a podporována aktivitou soukromých realitních agentur či jinými soukromými aktivitami. Jako protiváhu zvýšené nabídky půdy při prodeji státní půdy lze předpokládat růst poptávky po půdě v důsledku možné likvidace pracovních příležitostí

v průmyslu ve venkovských regionech. Takový vývoj byl zaznamenán v nedávné době např. v Polsku.

LITERATURA

DOUCHA, T. – VOJTĚCH, V.: Czech Agro-Food Trade in the Context of the Reformed Agricultural Policy. Sborník semináře „Agriculture and Trade in Transition Economies: Policy Design and Implementation“. CERGE-EI, USAID, Prague, July 28–29, 1995.

NĚMEC, J. a kol.: Půda. Situační a výhledová zpráva. MZe ČR a VÚZE, červenec 1995, 54 s.

Reálné varianty zemědělské politiky, verze 5. Pracovní dokument úkolu „Rozpracování zemědělské politiky“. MZe, VÚZE, 24. 7. 1995.

Došlo 27. 11. 1995

Kontaktní adresa:

Ing. Tomáš Doucha, CSc., Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, Mánesova 75, 120 58 Praha 2, Česká republika, tel.: 02/627 55 02

ÚSTŘEDNÍ ZEMĚDĚLSKÁ A LESNICKÁ KNIHOVNA, PRAHA 2, SLEZSKÁ 7

Ústřední zemědělská a lesnická knihovna v Praze (dále jen ÚZLK), která je jednou z největších zemědělských knihoven na světě, byla založena v roce 1926. Již od počátku šlo o knihovnu veřejnou. Knihovna v současné době obsahuje více než jeden milion svazků knih, cestovních zpráv, dizertací, literatury FAO, svázaných ročníků časopisů z oblasti zemědělství, lesnictví, veterinární medicíny, ekologie a dalších oborů. Knihovna odebírá 750 titulů domácích a zahraničních časopisů. Informační prameny získané do fondu jsou v ÚZLK zpracovávány do systému katalogů – je budován jmenný katalog a předmětový katalog jako základní katalogy knihovny a dále různé speciální katalogy a kartotéky. Počátkem roku 1994 přistoupila ÚZLK k automatizovanému zpracování knihovního fondu v systému CDS/ISIS.

Pro informaci uživatelů o nových informačních pramenech ve fondech ÚZLK zpracovává a vydává knihovna následující publikace: Přehled novinek ve fondu ÚZLK, Seznam časopisů objednaných ÚZLK, Přehled rešerší a tematických bibliografií z oboru zemědělství, lesnictví a potravinářství, AGROFIRM – zpravodaj o přírůstcích firemní literatury (je distribuován na disketách), AGROVIDEO – katalog videokazet ÚZLK.

V oblasti mezinárodní výměny publikací knihovna spolupracuje s 800 partnery ze 45 zemí světa. Knihovna je členem IAALD – mezinárodní asociace zemědělských knihovníků. Od září 1991 je členem mezinárodní sítě zemědělských knihoven AGLINET a od 1. 1. 1994 je depozitní knihovnou materiálů FAO pro Českou republiku.

Knihovna poskytuje svým uživatelům následující služby:

Výpůjční služby

Výpůjční služby jsou poskytovány všem uživatelům po zaplacení ročního registračního poplatku. Mimopražští uživatelé mohou využít možností meziknihovní výpůjční služby. Vzácné publikace a časopisy se však půjčují pouze prezenčně.

Reprografické služby

Knihovna zabezpečuje pro své uživatele zhotovování kopií obsahů časopisů a následné kopie vybraných článků. Na počkání jsou zhotovovány kopie na přání uživatelů. Pro pražské a mimopražské uživatele jsou zabezpečovány tzv. individuální reproslužby.

Služby z automatizovaného systému firemní literatury

Jsou poskytovány z databáze firemní literatury, která obsahuje téměř 13 000 záznamů 1 700 firem.

Referenční služby

Knihovna poskytuje referenční služby vlastních databází knižních novinek, odebíraných časopisů, rešerší a tematických bibliografií, vědeckotechnických akcí, firemní literatury, videotéky, dále z databází převzatých – Celostátní evidence zahraničních časopisů, bibliografických databází CAB a Current Contents. Cílem je podat informace nejen o informačních pramenech ve fondech ÚZLK, ale i jiné informace zajímavé zemědělskou veřejností.

Půjčování videokazet

V AGROVIDEU ÚZLK jsou k dispozici videokazety s tematikou zemědělství, ochrany životního prostředí a příbuzných oborů. Videokazety zasílá AGROVIDEO mimopražským zájemcům poštou.

Uživatelům knihovny slouží dvě studovny – všeobecná studovna a studovna časopisů. Obě studovny jsou vybaveny příručkovou literaturou. Čtenáři zde mají volný přístup k novinkám přírůstků knihovního fondu ÚZLK.

Adresa knihovny:

Ústřední zemědělská a lesnická knihovna
Slezská 7
120 56 Praha 2

Výpůjční doba:

pondělí, úterý, čtvrtek:	9.00–16.30
středa	9.00–18.00
pátek	9.00–13.00

Telefonické informace:

vedoucí:	25 23 92, e-mail: IHOCH@uzpi.agrec.cz
referenční služby:	25 90 96, 25 75 41/linka 520
časopisy:	25 32 25
výpůjční služby:	25 75 41/linka 415
meziknihovní výpůjční služby:	25 75 41/linka 304
Fax:	25 70 90
E-mail:	e-mail: ÚZLK@uzpi.agrec.cz

EKONOMICKE ASPEKTY VYUŽÍVANIA PÔDY V SR Z REGIONÁLNEHO POHLADU¹

ECONOMIC ASPECTS OF THE LAND USE IN THE SLOVAK REPUBLIC FROM THE REGIONAL POINT OF VIEW

V. Ižáková

Economic Research Institute for Agriculture and Food Industry, Bratislava, Slovak Republic

ABSTRACT: The contribution compares soils production potential in Slovak Republic according to natural subareas and it is confronted with proposal of agriculture production restructuring and re-allocation with food covering of 90% from domestic production with ecological economical production allocated according to soil qualities. Economical consequences of proposal restructuring and agriculture production re-allocation are also expressed in numbers and need of means is calculated for income and purpose-made grants for afforestation and grassing of agriculture soil.

production potential, production restructuring, agriculture regional income

ABSTRAKT: V príspevku sa porovnáva produkčný potenciál pôd v SR podľa jednotlivých prírodných podoblastí a tento sa konfrontuje s návrhom na reštrukturalizáciu a realokáciu poľnohospodárskej výroby pri 90% krytí potravín z domácej výroby pri ekologicky šetriacej výrobe alokovanej podľa pôdných daností. Ďalej sa vyčíslujú ekonomické dôsledky navrhovanej reštrukturalizácie a redlokácie poľnohospodárskej výroby a vypočítava sa potreba prostriedkov na dotácie dôchodkového typu i účelových na zalesnenie a zatravnenie poľnohospodárskej pôdy.

produkčný potenciál, reštrukturalizácia výroby, regionálna dôchodkovosť poľnohospodárstva

Jedným z cieľov agrárnej politiky v Slovenskej republike je zabezpečiť 90 % základných potravín z domácej produkcie. Sledovalo sa tým využitie produkčného potenciálu pôd a zabezpečenie odbytu poľnohospodárskych výrobkov domácim výrobcom. Za podmienok kedy koncepcia vznikla (rok 1992), to bolo logické, pretože nedostatok devízových rezerv limitoval nákup potravín z cudziny, a v tejto zásade sa prejavila i politická vôľa podporiť domácich výrobcov.

Na plnenie tohto cieľa bolo potrebné definovať úroveň produkčného potenciálu slovenského poľnohospodárskeho pôdneho fondu a navrhnuť jeho účelné využitie tak, aby sa nenarušila ekologická rovnováha krajiny, zabezpečila potravinová bezpečnosť z vlastných zdrojov a dosiahla sa žiaduca realokácia a reštrukturalizácia výroby.

Na uvedených úlohách pracovala celá rezortná vedecko-výskumná základňa, a to pri výpočte regionálneho produkčného hodnotenia potenciálu pôd pod gesciou Výskumného ústavu pôdnej úrodnosti (VÚPÚ) a pri návrhoch na reštrukturalizáciu poľnohospodárskej výroby resp. návrhoch na využitie produkčného potenciálu pod gesciou Výskumného ústavu ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva (VÚEPP).

Z výsledkov hodnotenia produkčného potenciálu podľa typologicko-produkčnej kategorizácie pôd rozdeleného do 14 podoblastí vyplynulo, že pri jeho plnom využití (alokovaním predovšetkým do najproduktnejších oblastí), by vznikla značná nadprodukcia najmä produktov živočišnej výroby, ktorá by nemala odbytu.

Z toho dôvodu sa vykonala rajonizácia výroby do vhodných pôdno-ekologických regiónov (PER) tak, aby bola zabezpečená výživa obyvateľstva na úrovni 90 % potravinovej bezpečnosti z vlastných zdrojov. Jej realizácia je podmienená štruktúrou poľnohospodárskych kultúr (tab. I).

Z pohľadu uvedených údajov je potrebné:

- znížiť výmeru poľnohospodárskeho pôdneho fondu o cca 54,7 tis. ha, ktoré majú extrémne nepriaznivé vlastnosti (svah nad 25 % extrémne plytké pôdy),
- v záujme rajonizácie podľa PER a protieróznej ochrany,
- znížiť výmeru ornej pôdy cca o 70 tis. ha,
- znížiť výmeru málointenzívnych pasienkov o 88 tis. ha,
- zvýšiť výmeru lúk o 78 tis. ha.

Hlavným kritériom pri alokácii a reštrukturalizácii poľnohospodárskej výroby bolo optimálne využitie

¹ Príspevek prednesený na seminári VÚZE, MZe ČR, PF ČR, konaného ve dneh 2.-6. 10. 1995 ve Špindlerově Mlýně

	Stav podľa koncepcie 1992 ¹	Úroveň produkčného potenciálu ^{2*}	Návrh novej štruktúry v tis. ha pri 90% úrovni potravinovej bezpečnosti (r. 2000) ³
Poľnohospodárska pôda ⁴	2 447,1	2 402,4	2 374,0
Orná pôda ⁵	1 486,0	1 441,2	1 416,8
Vinice a chmelnice ⁶	32,2	31,8	27,0
Sady a záhrady ⁷	97,5	97,5	54,4
Lúky ⁸	267,4	257,9	345,3
Pasienky ⁹	564,0	574,0	475,0
Nevhodné ¹⁰	–	44,7	54,7

* podľa VÚPÚ

¹state by 1992 concept, ²production potential level, ³draft of the new structure in thous. ha according to 90% level of food security (in 2000),⁴agricultural land, ⁵arable land, ⁶vineyards and hop gardens, ⁷orchards and gardens, ⁸meadows, ⁹pastures, ¹⁰not suitable

II. Súhrnné ekonomické výsledky za Slovensko (v mil. Sk) – Conclusive economic results of Slovakia (mill. SK)

Odvetvie ¹	Tržby ²	Zmena stavu zásob ³	Výnosy ⁴	Náklady ⁵	Hospodársky výsledok ⁶	Miera rentability v % ⁷
Rostlinná výroba ⁸	19 923	10 811	30 733	25 987	4 747	18,27
Živočišná výroba ⁹	32 555	4 167	36 737	34 763	1 974	5,68
Poľnohospodárska výroba spolu ¹⁰	52 477	14 978	67 470	60 750	6 721	11,06

¹branch, ²incomes, ³stocks changes, ⁴financial yields, ⁵costs, ⁶profit/loss, ⁷rentability in %, ⁸plant production, ⁹animal production, ¹⁰agricultural production in total

produkčného potenciálu každého regiónu (PER) so zvýraznením priestorovej diferenciácie zodpovedajúcej rozdielnym prírodným podmienkam (pôda, klíma, reliéf) s prihliadnutím na efekt hľadiska udržania pôdnej úrodnosti, fytosanitárnych účinkov, pôdochranných opatrení, krajinných aspektov a ekológie v prírodných PER.

Kvantifikácia celej poľnohospodárskej výroby spracovaného variantu v celkovom objeme výroby pokrýva požiadavky na spotrebu (vo väčšine komodít ich mierne prekračuje).

Vo variante živočišnej výroby početnosť stavov, štruktúra chovov, parametre úžitkovosti a produkcie jednotlivých druhov hospodárskych zvierat vychádzajú z celej spotreby všetkých disponibilných objemových i jadrových krmív, ktorú poskytuje potenciál rastlinnej produkcie navrhovaného variantu (90 % z vlastných zdrojov), pri zohľadnení produkcie objemových krmív z lúk a pasienkov v troch stupňoch intenzity a ďalších zdrojov objemového krmiva (repy, skrojky a pod.).

Produkcia objemových jadrových krmív pri využití produkčného potenciálu vyplývajúca z udržateľného rozvoja poľnohospodárstva a navrhovanej alokácie, odvodenej štruktúry početných stavov a úžitkových parametrov hospodárskych zvierat umožňuje vyprodukovať ročne nasledovné množstvá produkcie:

- mäso hovädzie na kosti 90 tis. ton
- mäso teľacie na kosti 5 tis. ton
- mäso bravčové na kosti 217 tis. ton
- mäso ovčie na kosti 4 tis. ton
- mäso hydinové 77 tis. ton

- mlieko 1 120 tis. litrov
- vajcia 1 510 mil. ks

Uvedené množstvo kryje ročnú výrobu mlieka na obyvateľa vo výške 220 l, mäsa s kosťou na obyvateľa vo výške 81,2 kg, čím sa navrhovaný variant stotožňuje so základným dokumentom výživovej politiky v časovom horizonte roku 2000.

Navrhované zmeny v štruktúre poľnohospodárskej výroby, ktoré zohľadňujú prírodno-ekologické podmienky a produkčný potenciál poľnohospodárskych pôd i predpokladané zvýšenie intenzity rastlinnej a živočišnej výroby, umožňujú dosiahnuť v roku 2000 za poľnohospodársku výrobu ekonomické výsledky v rámci Slovenska uvedené v tab. II.

Aj pri optimálnej voľbe štruktúry poľnohospodárskej výroby a jej alokácie sa nevyhne stratovosti výroby v časti územia SR. Tieto menej ekonomicky výnosné oblasti budú aj naďalej vyžadovať vyrovnanie prostredníctvom štátnych dôchodkových dotácií. Takýto prístup je komformný s riešením v rámci Európskej únie.

Výsledky jednotlivých podoblastí na základe výpočtov miery rentability poľnohospodárskej výroby sú uvedené v tab. III.

Miera rentability poľnohospodárskej výroby v Slovenskej republike pri navrhovanom využití produkčného potenciálu pôd by predstavovala 11,06 %.

Syntéza podrobných prepočtov ekonomiky pestovania plodín a kultúr vrátane rozdelenia ich produkcie pre potravinárske účely, na krmovinárske účely a pre zabezpečenie osív a sadby podľa podoblastí priniesla poznatky, že rastlinná výroba ako celok je ekonomicky efek-

III. Intervaly miery rentability v podoblastiach – Profitability intervals in subregions

Interval miery rentability v % ¹	Názov podoblasti ²
nad 20 %	Podunajská rovina ³ (21)
15–20 %	Podunajská pahorkatina ⁴ (22) Borská rovina ⁵ (11)
10–15 %	Chvojnická pahorkatina ⁶ (12) Východoslovenská rovina ⁷ (31) Východoslovenská pahorkatina ⁸ (32) Kotliny nižšieho stupňa ⁹ (41)
5–10 %	Kotliny stredne vysokého stupňa ¹⁰ (42) Kotliny vysokopoloženého stupňa ¹¹ (43)
0–5 %	Pohoria a vrchoviny západnej časti flyšového pásma ¹² (44 z) Pohoria a vrchoviny východnej časti flyšového pásma ¹³ (44 v) Pohoria a vrchoviny sopečných Karpát ¹⁴ (45),
pod 0 %	Nížšie pohoria ¹⁵ (46) Vysoké pohoria ¹⁶ (47)

¹interval of rentability in %, ²subregion, ³Danube Plane, ⁴Danube Highlands, ⁵Bory Plane, ⁶Chvojnicka Highlands, ⁷East Slovakia Plane, ⁸East Slovakia Highlands, ⁹Basins of lower level, ¹⁰Basins of middle level, ¹¹Basins of the high level, ¹²Mountains and highlands of the west fluh area, ¹³Mountains and highlands of the east fluh area, ¹⁴Mountains and highlands of the volcanic Karpathia, ¹⁵Lower mountains, ¹⁶Higher mountains

IV. Potreba dotácií za Slovensko v mil. Sk – Subsidy needs for Slovakia (mill.Sk)

Druh dotácií ¹						
Ročné ²	jednorázové za I. a II. etapu ²					
	dotácie na zalesnenie ⁵			Dotácie na zatravnenie ⁶		
	spolu ⁷	I. etapa ⁸	II. etapa	spolu	I. etapa	II. etapa
2 735	5 306	4 154	1 152	1 232	80	1 152

¹kind of subsidy, ²yearly, ³for I. and II. period, ⁴restructuralization income subsidies, ⁵subsidies for afforestation, ⁶subsidies for grasslands, ⁷together, ⁸period

tívnejšia ako živočíšna výroba, čo vyplýva z rozdielnej úrovne cien vo vzťahu k spoločensky nutným nákladom na výrobu jednotlivých produktov.

Miera rentability živočíšnych produktov je nižšia ako v rastlinnej výrobe. Je to spôsobené cenovou bariérou u potravín živočíšneho pôvodu, keď zvyšovanie ich úrovne je podmienené kúpyschopnosťou obyvateľstva. Z medzioblastného hľadiska možno konštatovať, že pod vplyvom cenových relácií je to práve živočíšna výroba, ktorá sa výrazne podieľa na tvorbe medzioblastných rozdielov v rentabilite výroby.

Celková miera rentability živočíšnej výroby v SR pri navrhovanom variante využitia produkčného potenciálu by predstavovala 5,7 % a zisk 1,9 mld. Sk.

Vzhľadom k tomu, že Slovensko disponuje vysokým potenciálom produkcie trávnej hmoty, je celospoločenský záujem na ich využívaní, čím sa súčasne udržiava krajina. Využitie menej kvalitných pasienkov je možné len prostredníctvom chovu oviec a kôz. Za tým účelom sa navrhuje udržať stavy oviec v jednotlivých podoblastiach aj za cenu ich stratovosti. Riešenie ekonomiky navrhujeme prostredníctvom zachovania štátnej dotácie na kus týchto zvierat.

Osobitnou kapitolou z hľadiska hodnotenia ekonomickej efektívnosti je kategória chovu kráv bez trhovej produkcie mlieka, ktorá v našich podmienkach sa javí

stratová vo všetkých podoblastiach. Dôvodom je nedostatočné cenové ohodnotenie kvality produkovaného mäsa v tomto úžitkovom smere.

Tento chov sa navrhuje v reštrukturalizácii z dvoch dôvodov. Jedným je snaha nezvyšovať produkciu mlieka, ale využívať trávne porasty a druhým potreba zvýšiť produkciu kvalitného hovädzieho mäsa. Vzhľadom na stratovosť tejto výroby navrhujeme naďalej zachovať systém štátnej podpory formou dotácií na jeden chovaný kus kráv.

Kvantifikácia potreby dotácií podľa podoblastí a za Slovensko vychádzala z potreby vyrovnania nižšej dôchodkovosti podnikateľských subjektov v horších výrobných podoblastiach na základe štruktúry produkcie v hodnotovom vyjadrení.

Tieto dotácie majú charakter dôchodkového vyrovnania pre horšie prírodné oblasti a nepokrývajú celú škálu dotačných titulov, napr. dotácie na podporu rozvojových programov, biologizáciu, technizáciu a ekologizáciu poľnohospodárskeho procesu, ani na reguláciu agrárneho trhu.

Ďalej sme kvantifikovali potrebu dotácií na zatravnenie a zalesnenie plôch, ktoré sa navrhujú v rámci reštrukturalizácie a realokácie poľnohospodárskej výroby využívať týmto spôsobom. Predpokladáme, že ak je všeobecný záujem o uskutočnenie zmien kultúr, bude

	SR ¹	Podoblast ²													
		11	12	21	22	31	32	41	42	43	44v	44z	45	46	47
Celkom na 1 ha p. p. ³	2 735 1 207	44 771	26 813	170 581	256 582	106 992	57 911	204 992	99 897	137 977	472 1 835	193 1 308	347 1 992	445 2 168	180 4 972

¹ Slovak Republic, ² subregion, ³ in total per 1 ha agricultural land

potrebná jednorázová štátna podpora na jeho zvládnutie vzhľadom na nepriaznivú dôchodkovú situáciu poľnohospodárskych subjektov. Zalesňovanie a zatravnovanie navrhujeme uskutočniť a financovať v dvoch etapách.

LITERATÚRA

DŽATKO, M. a kol.: Hodnotenie pôdno-ekologických podmienok pre účely racionálneho využívania poľnohospodárskeho pôdneho fondu. VÚ PVR, Bratislava, syn. ZS, 1985, s. 61.

IŽÁKOVÁ, V. a kol.: Projekt reštrukturalizácie poľnohospodárskej výroby v SR. VÚEPP, Bratislava 1995, s. 63.

MURGAŠ, J. a kol.: Ekonomické a transformačné problémy v chove hovädzieho dobytku na Slovensku. VŠP Nitra, PEF 1994, s. 194.

KRAJČOVIČ, V. a kol.: Možnosti rozvoja poľnohospodárstva v horských regiónoch. VÚLH, B. Bystrica 1991, s. 81.

ZELENSKÝ, K.: Ekonomický potenciál poľnohospodárskej krajiny. Geografický ústav SAV, 1994, s. 40.

Došlo 27. 11. 1995

Kontaktná adresa:

Doc. Ing. Viera Ižáková, CSc., Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Trenčianská 55, Bratislava, Slovenská republika, tel. 07/320 650

VYUŽITÍ PŮDY K ZAJIŠTĚNÍ FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ V ZEMĚDĚLSTVÍ¹

LAND USE FOR PROVIDING OF FINANCIAL RESOURCES IN AGRICULTURE

M. Fritzová

Komerční banka, Praha, Czech Republic

ABSTRACT: The insufficiency of financial capital, which is needed for the investment and modernization of the restructuring economy, is evident more in agriculture than in the other branches. The value of the pledge offered by the farmers to the bank as guarantee for the bank credits is very low. Real estate mortgage is one of the tools of financial market, making the access to finance easier.

financial capital, financial market, pledge, credit security, real estate mortgage

ABSTRAKT: Nedostatek finančního kapitálu, který restrukturalizující se ekonomika potřebuje pro modernizaci existujícího majetku i pro investiční činnost, je v zemědělství výraznější než v jiných odvětvích národního hospodářství. Hodnota majetku, který čeští zemědělci mohou bankovním institucím nabídnout k zajištění úvěrů, je velice nízká. Jedním z nově zaváděných nástrojů na našem finančním trhu, který může zajistit snazší přístup k finančním prostředkům, jsou hypotéky.

finanční kapitál, finanční trh, zástava, zajištění úvěru, hypotéka

Restrukturalizace českého zemědělství, která je pevně spjata s řadou základních změn, vyvolala mimo jiné i potřebu hledání nových cest, jak získat přístup tohoto odvětví ke zdrojům finančních prostředků. Nedostatek finančního kapitálu potřebného v transformujícím se zemědělství, v roce 1991 nově postaveného do konfrontace s koupěschopnou poptávkou na liberalizovaném trhu výrobků a služeb, byl do té doby řešen především nástroji dotační politiky. Při poklesu celkového objemu dotací o 2/3 (z 21,8 mld. Kčs v roce 1989 na 7,6 mld. Kč v roce 1993) byla převážná míra dotačních prostředků věnována na regulaci trhu (v roce 1993 zhruba 1/3 dotačních prostředků) a na účelové dotace. Typické přímé, nenávratné dotace na podporu výroby byly poskytovány do roku 1991. V dalších letech se podpora zemědělství přeorientovala spíše do formy dotace úroků z bankovních úvěrů a poskytování bezúročných půjček (cca 70 % dotačních prostředků v roce 1993), které svým charakterem představují úvěr s plnou dotací úroku.

Zemědělství je jediným odvětvím národního hospodářství, ve kterém, i při současném nedostatku vlastních finančních zdrojů, klesá objem poskytnutých úvěrů. Z toho je zřejmé, že atraktivita zemědělství pro bankovní sektor je velice nízká. Minimální, v některých případech i záporná výnosnost podnikatelských subjektů v zemědělství, spolu s velmi nízkou likviditou

nabízených záruk dostatečně nezaručuje návratnost bankovních úvěrů. To potvrzuje i růst objemu klasifikovaných (nedobytných, popř. sporných) pohledávek za tímto sektorem, který se koncem roku 1994 pohyboval okolo 50 %. Tato situace na finančním trhu vyvolala zvýšené požadavky na zajištění úvěrů poskytovaných do zemědělství ve výši často přesahující 120 %. Nepronajitost, resp. nízká tržní hodnota zástavy, kterou jsou úvěry v zemědělství zajištěny, přitom podstatně omezuje možnost využití nemovitého i movitého majetku, použitelného k zajištění úvěrů.

Jedním ze základních opatření v této oblasti, které mělo zvýšit atraktivnost zemědělského podnikání pro financující instituce, bylo založení Podpůrného garančního rolnického a lesnického fondu. Hlavním posláním fondu, v rámci jím vyhlášených programů, je:

- poskytování záruk k úvěrům přiznaným zemědělským podnikatelským subjektům, jejichž vlastní majetek nepostačuje k zajištění těchto úvěrů,
- dotace části úroků z úvěrů.

Využití těchto forem podpory zemědělského podnikání, na rozdíl od přímých dotací, nezbavuje podnikatele odpovědnosti za vyrovnání závazků vyplývajících z uzavřeného úvěrového vztahu a současně snižuje riziko věřitele, kterému je v případě realizace dospělé záruky nabídnuta záruka ve vysoce likvidní formě. Státní podpora podnikání ve formě garance je ve vy-

¹ Příspěvek přednesený na semináři VÚZE, MZe ČR, PF ČR, konaného ve dnech 2.-6. 10. 1995 ve Špindlerově Mlýně

spělých státech využívána převážně k podpoře začínajících podnikatelů s nedostatkem vlastního kapitálu a podnikatelských subjektů ve finančních potížích.

Charakteristickými znaky obchodů s finančními úvěry ve vyspělých státech jsou:

- využití základního výrobního faktoru „půda“ k zajištění cizího kapitálu; z tohoto pohledu je ve vyspělých státech v zemědělství velmi rozšířené využití realitního úvěru a institutu zástavního práva spojeného s vlastnictvím půdy;
- nižší výnos zemědělství ve srovnání s ostatními odvětvími národního hospodářství, z čehož vyplývá podstatně nižší konkurenceschopnost podnikatelů v zemědělství na finančním trhu. Tato skutečnost vyvolává potřebu podpory zemědělství, která je však v rozporu s liberálními tržními principy.

Využití velkých finančních obnosů při stabilní úrovni míře je podstatným faktorem rozvoje ekonomiky, to je také důvodem pro obnovu hypotečního bankovníctví, které je předpokladem vytvoření podmínek pro rozvoj dlouhodobých finančních obchodů na kapitálovém trhu, významných nejen v období restrukturalizace ekonomiky, spojené s finančně náročnými inovačními procesy. Podle poznatků, získaných ze zkušeností ve státech s rozvinutým systémem úvěrování zemědělství i u nás v době před druhou světovou válkou, bývá k zajištění úvěrů poskytovaných pro podnikání v zemědělství využíváno převážně nemovitého majetku, zejména půdy, která se v ekonomikách s rozvinutým trhem půdy jeví jako záruka nejistější.

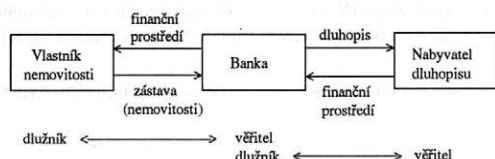
K zajištění úvěru nemovitým majetkem je využíváno institutu hypotéky, která z věcného hlediska zatěžuje majetek dlužníka, nikoliv dlužníka samotného. To znamená, že v tomto případě dochází k oddělení majetku zatíženého hypotékou od jeho vlastníka, který je omezen ve výkonu svých vlastnických práv. Úvěrová pohledávka se tak stává břemenem, vázaným ke konkrétní nemovitosti a zapsaným v Pozemkových knihách (resp. Katastru nemovitostí). Zápis hypotéky umožňuje hypotečnímu věřiteli, v jehož prospěch je zápis proveden, uspokojit peněžní nárok z výnosu dosaženého realizací zástavního práva.

Zatížení nemovitosti hypotékou musí být vždy provedeno úředním zápisem v Katastru nemovitostí, provedeným na návrh majitele nemovitého majetku nebo peněžního ústavu, který o zápis břemene požádá z pověření majitele. Nemovitost může být zatížena i několika hypotékami současně, přičemž při uspokojování pohledávek věřitelů je rozhodujícím pořadí knihovního zápisu. Úplným nebo částečným vypořádáním závazku zaniká ve stejné míře i zástavní právo, které bylo pro konkrétní úvěrový vztah zřízeno. Pokud dlužník nepožádá další úvěr, může po zaplacení celé jistiny a příslušných úroků požádat o výmaz břemene z Katastru nemovitostí. V rámci existující hypotéky lze po vypořádání závazků požádat o nový úvěr, který může být poskytnut až původní výše hypotečního zajištění.

S hypotečními úvěry úzce souvisí i další nástroj hypotečních obchodů, kterým je hypoteční zástavní list

(HZL). HZL je dluhopisem, vydaným podle zvláštních předpisů, který slouží k refinancování hypotečních obchodů. Podmínkou jeho vydání je zajištění nároků, vyplývajících z vlastnictví HZL, zástavním právem k určitém nemovitostem. Povinností výstavce hypotečního zástavního listu je zajistit v Katastru nemovitostí vyznačení souhrnu zajištěných nároků, které vyplývají z emise hypotečních zástavních listů.

Zástavní právo založené hypotečním zástavním listem vzniká ke dni vkladu do Katastru nemovitostí, provedeno na návrh výstavce dluhopisu, tj. peněžního ústavu a vlastníka zastavované nemovitosti. Na tomto dluhopisu vystupuje banka v pozici dlužníka, nabyvatel HZL je jejím věřitelem. Nároky, plynoucí z vlastnictví HZL, jsou jistěny zástavním právem k nemovitostem, zatíženým tímto břemenem ve prospěch emitujícího. Každý nabyvatel tohoto dluhopisu se stává zástavním věřitelem s prioritními zástavními právy, která upřednostňují zástavní práva držitele hypotečního zástavního listu před ostatními zástavními právy. Vztahy mezi peněžním ústavem, vlastníkem nemovitosti a držitelem hypotečního zástavního listu znázorňuje následující schéma:

Kromě již uvedených zásad pro vydávání hypotečních zástavních listů zvyšuje bezpečnost těchto finančních transakcí i právo nezávislého dozoru, při jehož výkonu je sledován především soulad mezi hladinou vydaných hypotečních zástavních listů a hladinou zapsaných hypoték. Způsob i jmenování osoby, která tento dozor vykonává, jsou určeny vyhláškou Ministerstva financí.

V oblasti hypotečních obchodů by se pozitivně měla projevit státní podpora hypotečních úvěrů (i když se v současné době týká převážně úvěrování bytové výstavby), kdy Ministerstvo hospodářství ČR doporučuje osvobození výnosů z hypotečních zástavních listů od daně z příjmu. Tento krok by měl umožnit snížení úroku placeného bankou držitelům těchto dluhopisů až o 25 procentních bodů a tak následně docílit i snížení úrokových sazeb z hypotečních úvěrů. Druhým nástrojem směřujícím ke snížení úrokové sazby z hypotečních úvěrů bude dotace poskytnutá finančním institucím, kterou bude kompenzován rozdíl mezi úroky z běžného komerčního úvěru a úroky z úvěru hypotečního. S přihlédnutím k těmto informacím lze očekávat, že výsledná úroková sazba hypotečních úvěrů se bude pohybovat v rozmezí 6–7 procentních bodů. V této souvislosti je však třeba upozornit, že plné fungování hypotečních obchodů je v současné době omezeno legislativou, která nevytváří odpovídající podmínky pro jejich rozvoj

(absence institutu veřejné dražby, některá problematická ustanovení Občanského zákoníku, právní úprava zápisů do Katastru nemovitostí).

Historicky jsou hypoteční obchody jedním z nejstarších nástrojů kapitálového trhu. Jejich původ lze hledat již v antickém Řecku, kde hypoteční zajištění bylo využíváno k ochraně věřitelů, kteří v případě exekuce mohli cestou hypotečního zajištění přednostně uplatnit svůj nárok vůči dlužníkovi. Obecně hypotéka umožňuje věřiteli, aby z exekučního prodeje hypotékou zatížené zástavy uspokojil svou pohledávku přednostně před ostatními věřiteli, kteří svou pohledávku nemají zajištěnu vůbec nebo jsou v pořadí až na dalším místě.

Do poloviny 19. století byl soukromý hypoteční úvěr téměř jediným zdrojem úvěru v zemědělství. Využíván byl téměř výhradně majiteli velkostatků, potřeby drobných zemědělců byly vesměs kryty sirotčími pokladnami a kontribučními fondy. Ke značnému zvýšení potřeby úvěru v zemědělství došlo po zrušení roboty, kdy majitelé velkostatků byli nuceni řešit problém zvýšených nákladů, vyvolaných potřebou nakupovat práci rozšiřováním kapitálu a zvyšováním investicemi, které by nahradily pracovní sílu. Potřeba úvěrů však rostla i u sedláků, kteří byli nuceni vyplatit svá břemena a nákupem materiálu a zařízení zvyšovat intenzitu dosud víceméně naturálně orientovaného hospodaření.

Základními předpoklady rozvoje hypotečních obchodů jsou:

- odpovídající legislativa,
- vlastnictví nemovitého majetku, použitelného k zajištění základaného závazkového vztahu (v podmínkách neukončené transformace vlastnických vztahů, má-li k zajištění úvěru být využita zemědělská půda, je splnění této podmínky zatím stále obtížné),
- existence trhu nemovitostí, na kterém se vytváří reálná tržní cena.

Charakteristickým rysem trhu půdy je, že poptávka na trhu půdy je poptávkou odvozenou od poptávky spotřebitelů po finální produkci na půdě vyrobené. Své zvláštnosti má i nabídka půdy, která je limitována přírodními faktory a nelze ji zvyšovat úměrně s růstem poptávky. Z toho vyplývá, že nabídka půdy je neelastická.

Významnou vlastností tohoto výrobního faktoru je i rozdílná kvalita a lokálními a přírodními podmínka-

mi dané složení půdy, ze které je v kombinaci s klimatickými podmínkami odvozena i rozdílná produkční účinnost. Ta se pak projevuje i v rozdílné efektivnosti dodatečných vstupů a je jednou z dalších příčin rozdílných rentních efektů.

S přihlednutím k uvedeným skutečnostem pak z hlediska využití půdy jako zástavy vzniká otázka, do jaké míry jsou vytvořeny předpoklady pro zemědělský půdní fond z dlouhodobého hlediska, protože hypoteční obchody jsou obchody dlouhodobými.

Má-li být dodržena zásada zpeněžitelnosti zástavy, je zřejmé, že rozhodujícím faktorem na trhu půdy nejsou (a zkušenosti z hospodářsky vyspělých zemí to stále potvrzují) úřední ceny zemědělských pozemků, ale ceny dosahované na trhu půdy. Základní informace o rozdílné kvalitě půdy sice poskytuje diferenciace půdně klimatických podmínek a produkční ocenění půdy, ale z hlediska prodejnosti půdy se v podstatě větší míře projeví vývoj a změny na trhu zemědělské produkce.

I přes výše uvedené problémy se využití hypotečních úvěrů jeví z hlediska potřeb zemědělství jako jeden z nejvhodnějších produktů kapitálového trhu. K takovému závěru opravňují nejen zkušenosti z dob, kdy hypotéka byla jedním z rozhodujících nástrojů rozvoje zemědělství v českých zemích, ale i současná situace ve vyspělých zemích s rozvinutou tržní ekonomikou.

LITERATURA

- BALZ, M. – LÖSCH, R. – MEIMBERG, R. – MAHLAU, M.: Agrarkreditsysteme in der Europäischen Union. Landwirtschaftliche Rentenbank, Frankfurt am Main, 1993, 285 s.
- BEČVÁŘOVÁ, V. – FRITZOVÁ, M.: Hypoteční úvěry. Studie VÚZE Praha, 1995, 39 s.
- ČERMÁKOVÁ, I.: Bankovní záruka. SEKURKON, Praha, 1994, 35 s.
- FOREJT, A.: Zástavní právo. SEKURKON, Praha, 1994, 34 s.
- FRITZOVÁ, M. – BEČVÁŘOVÁ, V.: Přístupy k řešení finančních potíží zemědělského podniku. Studie VÚZE Praha, 1994, 331 s.

Došlo 27. 11. 1995

Kontaktní adresa:

Ing. Milada Fritzová, CSc., Komerční banka, Na příkopě 33, 114 07 Praha 1, Česká republika, tel.: 02/24 02 24 15

Upozornění pro autory vědeckých časopisů

Z důvodu rychlejšího a kvalitnějšího zpracování grafických příloh (grafů, schémat apod.) příspěvků zasílaných do redakce Vás žádáme o jejich dodání kromě tištěné formy i na disketách.

Týká se to samozřejmě těch grafických příloh, které byly vytvořeny v nějakém programu PC (např. CorelCHART, Quatro Pro, Lotus 1-2-3, MS Excel). Vzhledem k tomu, že nejsme schopni upravit a použít pro tisk všechny typy (formáty) grafických souborů, žádáme Vás, abyste nám také kromě originálních souborů (např. z MS Excel typ *.XLS) zasílali grafické předlohy vyexportované jako bodovou grafiku v jednom z těchto formátů:

Bitmap	*.BMP
Encapsulated Postscript	*.EPS
Graphic Interchange Format	*.GIF
Mac paint	*.MAC
MS Paint	*.MSP
Adobe Photoshop	*.PSD
Scitex	*.SCT
Targa	*.TGA
Tag Image File Format	*.TIF

Redakce časopisu

VLIV REGIONÁLNÍ POLITIKY NA VYUŽITÍ PŮDNÍHO FONDU V ČR¹

IMPACT OF REGIONAL POLICY IN AGRICULTURE ON EFFICIENT EXPLOITATION OF AGRICULTURAL LAND

M. Hrabánková

Research Institute of Agricultural Economics, Prague, Czech Republic

ABSTRACT: Regional policy in agriculture occupies an important role in solving the problems of the unbalanced development of regions as a result of different production conditions. It is necessary to solve the problem of submarginal, especially mountain and submountain areas both from the standpoint of the restructuralization of production and settlement. The purposeful restructuralization of agricultural production proceeding from the demand upon the allocation of production in corresponding production conditions gives an adequate effect. The predominant part of agricultural production will be provided in production areas favourable to the intensive agricultural production. It will be possible to enforce the principles of free market in these conditions. The precondition of the effective acting of extraproduction functions in agriculture is the restructuralization of agricultural production especially in mountain and submountain areas. For that purpose, it is necessary to work out the long-term suppression programmes with clearly defined target and with a certain degree of the compensation for the decreased yields aiming at the preservation of settlement.

agricultural regional policy, restructuralization of the agricultural production, land fond utilization

ABSTRAKT: Zemědělská regionální politika zaujímá významné postavení při řešení otázek rozvoje regionů s rozdílnými výrobními podmínkami. Je nutné řešit problémy submarginálních, zejména horských a podhorských oblastí jak z hlediska restrukturalizace rozvoje výroby, tak i osídlení. Účelná restrukturalizace zemědělské výroby vycházející z požadavku na rozmístění v odpovídajících podmínkách dává náležitý efekt. Převážná část zemědělské výroby bude soustředěna do oblastí, které mají podmínky pro intenzivní zemědělství. V těchto podmínkách bude možné zdůraznit principy volného trhu. Pro využití mimoprodukčních funkcí v zemědělství je významná restrukturalizace zemědělské výroby zvláště v horských a podhorských oblastech. Pro tento účel je třeba vypracovat dlouhodobé programy s jasně definovaným cílem a s určitým stupněm kompenzace nižších výnosů za účelem udržení obyvatelstva.

zemědělská regionální politika, restrukturalizace zemědělské výroby, využití půdního fondu, horské a podhorské oblasti

Pod tlakem ekonomické reformy v ČR dochází v zemědělství k postupnému přizpůsobení se odbytovým podmínkám a s tím souvisejícímu omezování přebytků a neproduktivních výrob. Dosavadní zkušenosti ukazují, že hospodářské a sociální rozdíly mezi regiony v ČR se prohlubují a společat se na řízení pouze prostřednictvím tržních sil není, zejména v zemědělství, možné. Působení tržního systému odhalilo ostřeji rozdíly v rozvoji jednotlivých regionů. Řada z nich se musí vyrovnat se ztíženými podmínkami horských a podhorských oblastí a se špatnou sociálně ekonomickou infrastrukturou, která tyto tzv. problémové regiony provází. Regionální politika v zemědělství sleduje ve vztahu k transformaci a privatizaci zemědělství nutnost radikální změny výrobních a podnikatelských forem v regionech. Obtíže spojené s řešením zemědělství v ČR spočívají mj. ve:

- složitosti a finanční náročnosti vytváření nové soukromopodnikatelské sféry v zemědělství, spojené s nutností dlouhodobého investování,
 - biologickým charakteru zemědělské výroby, který se promítá i do zvláštností agrárního trhu a odtud do ekonomiky zemědělského podnikání,
 - postupným uznáváním zemědělství jako odvětví, které vedle zemědělských surovin se stejnou významností produkuje další objekty veřejného zájmu, jako je kvalitní půda, zemědělská krajina a venkov.
- Rozhodujícím úkolem je zvýšit kapitálovou výnosnost a konkurenceschopnost zemědělství ČR.

V rámci komplexního řešení regionální politiky v zemědělství je nezbytné zdůraznit význam restrukturalizace zemědělské prvovýroby a řešení nerovnoměrné zaměstnanosti a potřeby pracovních sil v jednotlivých regionech.

¹ Příspěvek přednesený na semináři VÚZE, MZe ČR, PF ČR, konaného ve dnech 2.-6. 10. 1995 ve Špindlerově Mlýně

Zemědělská regionální politika tak přispívá k řešení problému strukturálních přeměn především v submarginálních podmínkách s horšími přírodními, zejména půdními podmínkami. Lze očekávat, že rozsah těchto oblastí se bude v nejbližších letech rozšiřovat. Útlum produkčního potenciálu, založený na omezování rozsahu výrobních faktorů, povede v těchto oblastech současně k omezování negativních externalit zemědělství.

Na útlum zemědělské výroby, zejména v podmínkách horských a podhorských oblastí, existují rozdílné názory motivované především obavou o stanovení potřebného rozsahu potravinové bezpečnosti státu, která by tvořila určitou záruku v případě nečekaného negativního vývoje na trhu potravin ve světě a současně by byla schopna reagovat i na určité výkyvy v dodávkách potravin na domácích a zahraničních trzích. V této souvislosti lze vidět určitý vztah mezi útlumem zemědělské výroby a řešením potravinové bezpečnosti spočívající v zachování potřebného rozsahu výrobních zdrojů v obnovitelném stavu, a to především ochranou a péčí o zemědělský půdní fond. S vědomím odpovědnosti za zabezpečení obyvatelstva potravinami je zapotřebí přistupovat i k formám útlumu zemědělské výroby, a to:

- prostřednictvím účelné restrukturalizace zemědělské výroby spojené s
- rozvojem mimoprodukčních funkcí zemědělství, zejména v submarginálních podmínkách horských a podhorských oblastí.

Účelná restrukturalizace zemědělské výroby vychází z požadavku na rozmístění výroby do odpovídajících výrobních podmínek, kde je ještě efektivní. Na základě hodnocení území především podle přírodních podmínek je třeba orientovat intenzivní zemědělskou výrobu do produkčních zemědělských oblastí s vhodnými přírodními podmínkami. Zároveň je nezbytné počítat v těchto intenzivních oblastech s určitou investiční náročností, která bude dána likvidací nepotřebných výrobních kapacit a prostředků na jedné straně a potřebou obnovy fyzicky i morálně zastaralého vybavení v podnicích na straně druhé. V produkčních oblastech, příznivých pro intenzivní zemědělskou výrobu, bude zajišťována převážná část zemědělské produkce. V těchto podmínkách bude možné uplatnit principy volného trhu. Předpokladem účinného působení mimoprodukční funkce zemědělství je restrukturalizace zemědělství především v horských a podhorských oblastech. Požadavek na snížování nákladů na výrobu zemědělských produktů vyzdvihuje do popředí zvláště v těchto oblastech mimoprodukční funkce zemědělství, jejichž podpora by měla být motivována zájmy státu na kvalitě životního prostředí, uchování přirozeného rázu krajiny a plnohodnotného života na venkově. Ze výsoce pozitivní jeví se třeba označit skutečnost, že se do dotační politiky MZe ČR dostaly v roce 1994 dotační tituly podporující restrukturalizaci zemědělské výroby zatravněním a zalesněním ve prospěch mimoprodukčních funkcí, a to i ve ztížených podmínkách, kde právě zemědělská činnost je nejefektivnější formou údržby krajiny. V roce 1994 bylo s dotační podporou MZe ČR

zatravněno cca 34 000 ha orné půdy a 300 ha zalesněno. Program „Péče o krajinu“, vyhlášený jako výsledek společného úsilí MZe ČR a MŽP ČR, je výrazem situace, kdy mimoprodukční funkce, v tomto případě zachování a obnova ekologické stability v krajině, mají podobu tzv. „produkce veřejných statků“, kterou by měla společnost prostřednictvím státní dotační politiky trvale hradit. Realizací programu, především v okresech s horšími přírodními podmínkami, které lze označit jako problémové (Bruntál, Vsetín, Šumperk, Žďár n. S., Prachovice, Tachov, Český Krumlov, Karlovy Vary, Klatovy, Nový Jičín a další) bylo v roce 1994 udržováno v kulturním stavu přes 200 000 ha luk, pastvin a trvalých travních porostů s dotací 2 000 Kč/ha v katastrálních územích s úřední cenou půdy do 2 Kč/ha. Pro rok 1995 byl dotační titul na údržbu krajiny v kulturním stavu rozšířen na 2,80 Kč/ha s dotací 3 000 Kč/ha. Tento rozsah dotace by měl postačit k ošetření cca 400 000 ha luk, pastvin a trvalých travních porostů. Zatímco v roce 1994 bylo na dotační titul „Údržba krajiny v kulturním stavu“ vynaloženo 438,19 milionů Kč (tj. 12,89 milionů ECU), pro rok 1995 je vyčleněno 1 270 milionů Kč (tj. 373,53 milionů ECU).

Uvedení tohoto programu do života je výrazný posun v pohledu na postavení zemědělství v národním hospodářství, týkající se jeho nezastupitelné role při zajišťování krajiny, ekologické stability, účelného hospodaření na půdě, péče o přírodní a neobnovitelné zdroje bohatství státu, podpory využívání obnovitelných zdrojů energie a surovin apod. V této souvislosti má význam restrukturalizace finálního využití zemědělské produkce například pro energetické účely, jako je výroba bionafty a bioplynu. Jde o angažování státní regionální politiky při využívání prostředků daňových poplatníků ve prospěch prokazatelného veřejného zájmu, jakým je zejména estetická péče o krajinu a o neobnovitelné zdroje.

V souvislosti s postupným útlumem zemědělské výroby je třeba zdůraznit potřebu propracovaných útlumových programů. Jako příklady lze uvést v živočišné výrobě program extenzivního chovu skotu bez tržní produkce mléka spojený s oplůtkovým pastevnictvím, v rostlinné výrobě program pěstování řepky na bionaftu.

V zájmu udržení osídlení venkovského prostoru je třeba počítat i s určitou kompenzací útlumových programů, a to cestou zavádění nových aktivit na venkově, zvláště podnikatelských činností spojených s rozvojem infrastruktury a služeb potřebných k zajišťování mimoprodukčních funkcí typu zvyšování atraktivnosti krajiny, např. výsadbou zeleně, protierozními opatřeními apod.

Regionální politika v horských a podhorských oblastech usiluje o vytváření pracovních příležitostí i nezemědělského charakteru zejména v oblasti služeb, např. v turistickém ruchu, dopravě, zásobování apod. Tímto opatřením se sleduje stabilizace obyvatel na venkově a vyrovnávání městských a venkovských regionů.

Útlumové programy jsou převážně směřovány do extenzivních horských a podhorských oblastí s horšími

půdně klimatickými podmínkami. Určitým měřítkem extenzity je právě podíl zemědělsky využívané plochy k celkové velikosti plochy oblasti.

Zavádění útlumových programů v těchto oblastech by se mělo řídit určitými zásadami, a to především:

- jasně definovat cíl útlumového programu (snížení produkce, zlepšení životního prostředí apod.),
- v žádném případě nezakládat útlum na snižování výkonnosti, produktivity, užitkovosti apod.,
- zabezpečit uchování hodnot historicky charakterizujících českou krajinu,
- neznehodnocovat obnovitelné a neobnovitelné přírodní zdroje.

V ČR bude trend rozšiřování extenzivních oblastí pokračovat. Při posuzování oblastí s nepříznivými podmínkami pro zemědělství byl podle kritérií přízrůsobných požadavkům EU proveden předběžný kvalifikovaný odhad LFA, který by cílově v ČR mohl dosáhnout cca 1,9 milionu ha z. p., tedy cca 46 % z. p. Pro srovnání u vybraných členských zemí EU je rozsah LFA následující: SRN 50,9 %, Francie 40,0 %, Itálie 51,1 %, Nizozemí 1,6 %, Belgie 21,9 %, Velká Británie 52,5 %, Řecko 78,2 %, Španělsko 62,4 % atd.

Zemědělská regionální politika je v ČR uplatňována vůči tzv. typovým regionům nebo vůči regionům, jejichž vymezení odpovídá územně administrativnímu členění státu. Typový zemědělský region je zpravidla vymezen jako souhrn katastrů, které bez ohledu na administrativní začlenění splňují obecně daná kritéria, vyplývající někdy i ze zákonných opatření. Vychází se

přitom z předpokladu, že hospodaření v takto stanovených oblastech je limitováno a že existuje společenský zájem udržet v těchto oblastech osídlení a podnikatelskou strukturu činností, odpovídající podmínkám daného regionu. Od roku 1993 se intenzivně připravuje přechod na regionální politiku v zemědělství účelně kombinující oba uvedené přístupy.

Pro regiony ČR v horských a podhorských oblastech bude nutné především vytvářet strukturální a útlumové programy s dlouhodobějším horizontem. U každého regionu bude zapotřebí zvážit využívání půdy z dlouhodobého hlediska a zajistit příznivý poměr orné, zatravněné a lesní plochy, odpovídající poměrům v regionu a zásadám agrární politiky. Cílem by mělo být zejména uchování krajiny a venkovského prostoru pro další generace.

LITERATURA

HRABÁNKOVÁ, M. – NĚMEC, J.: Criteria of the Agricultural Regional Policy and their Harmonization with the EU Countries. A project supported by Grant Agency of the Czech Republic, Prague 1994.

HRABÁNKOVÁ, M.: Evaluation of the territory from the point of view of carrying capacity of the agricultural production. Prague 1994.

Došlo 27. 11. 1995

Kontaktní adresa:

Ing. Magdalena Hrabánková, CSc., Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, Mánesova 75, 120 58 Praha 2, Česká republika, tel.: 02/627 55 02, fax: 02/627 30 20

INSTITUTE OF AGRICULTURAL AND FOOD INFORMATION

Slezská 7, 120 56 Praha 2, Czech Republic

Fax: (00422) 25 70 90

In this institute scientific journals dealing with the problems of agriculture and related sciences are published on behalf of the Czech Academy of Agricultural Sciences. The periodicals are published in the Czech or Slovak languages with long summaries in English or in English language with summaries in Czech or Slovak.

Subscription to these journals should be sent to the above-mentioned address.

Periodical	Number of issues per year
Rostlinná výroba (Plant Production)	12
Živočišná výroba (Animal Production)	12
Veterinární medicína (Veterinary Medicine – Czech)	12
Zemědělská ekonomika (Agricultural Economics)	12
Lesnictví – Forestry	12
Zemědělská technika (Agricultural Engineering)	4
Ochrana rostlin (Plant Protection)	4
Genetika a šlechtění (Genetics and Plant Breeding)	4
Zahradnictví (Horticultural Science)	4
Potravinářské vědy (Food Sciences)	6

VLIV CHARAKTERU AGRÁRNÍ POLITIKY NA TRH A CENU PŮDY¹

IMPACT OF AGRAR POLICY ON THE LAND MARKET AND PRICE

J. Vigner

Research Institute of Agricultural Economics, Prague, Czech Republic

ABSTRACT: This contribution discusses influence of the liberalisation of the agricultural policy on market and price of the land. Liberal oriented agricultural policy creates supposition to put big amount of agricultural land on market. Due to its price of land will be falling, especially in submarginal conditions. On the contrary less liberal variant of agricultural policy will put differentiation of market prices of the land on the brake.

agricultural policy, land market, land price

ABSTRAKT: Příspěvek se zabývá vlivem míry liberalizace agrární politiky na trh a cenu půdy. Agrární politika liberálně orientovaná (liberalního typu) vytváří předpoklad rozsáhlejšího uvolnění půdy zejména horší bonity pro trh s půdou, resp. zvyšuje nabídku této půdy. Průvodním jevem této politiky je pokles cen půdy zejména v submarginálních podmínkách a růst cen půdy vyšší bonity. Naopak neliberální varianta (dirigistická) snižuje stupeň diferenciací cen celého půdního fondu.

zemědělská politika, trh půdy, cena půdy

Pro české zemědělství je charakteristická fáze recese či útlumu probíhající po dobu 4–5 let, jako důsledek adaptačního procesu nezbytného při přechodu na tržní ekonomiku.

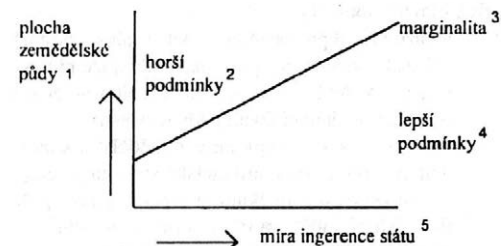
V průběhu tohoto období se změnila produkční kapacita a došlo k částečné restrukturalizaci tohoto sektoru. Fáze recese však nemůže dlouhodobě pokračovat, a buď přirozenými procesy danými zákony tržní ekonomiky, nebo realizací určitého typu agrární politiky dojde k diferenciaci, jejíž stupeň bude ovlivněn vnitřními a vnějšími podmínkami, včetně míry liberalizace realizované varianty politiky.

Podnikatelská struktura v zemědělství zakládá velice účinné konkurenční vztahy. Lze očekávat, že zejména v liberálním či liberalizovaném prostředí budou jednotlivé podnikatelské subjekty usilovat o optimalizaci transferu vstupu $\Rightarrow$ výstupu s cílem maximalizace efektu (zisku), s ohledem na výrobní podmínky, ve kterých hospodaří. S tím souvisí i předpoklad intenzifikačních tendencí, především v lepších půdně klimatických podmínkách.

Významným předpokladem pro míru uplatnění uvedených podnikatelských zájmů je stupeň diverzifikace základny zemědělské výroby resp. pozice marginality, která rozděluje disponibilní plochu zemědělské půdy na lepší a horší podmínky. Platí přitom vztah, že čím liberálnější agrární politika a nižší ingerence státu, tím i diverzifikovanější zemědělská výroba s rostoucí plochou půdy se submarginálními podmínkami, což je znázorněno v obr. 1.

Půda v podmínkách centrálně plánované ekonomiky měla pouze omezený vliv na ekonomické procesy a teprve s přechodem na tržní ekonomiku, kdy se stala kapitálem, statkem, ale i jistinou, začala být definována v tržních souvislostech.

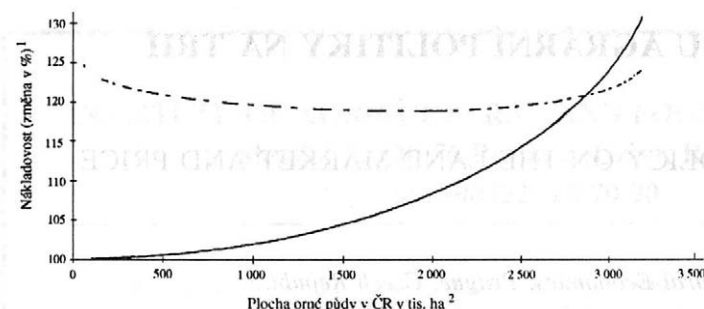
Potřeba cenového vyjádření alespoň na úrovni úřední ceny (trh půdy s ohledem na transformační proces a legislativu je dosud velice omezený) vedla ke kvantifikaci úředních cen půdy, které byly odvozeny z korigovaných parametrizovaných výnosů resp. příslušného hrubého ročního rentního efektu (HRRE), definovaného k příslušným typovým strukturám produkce. Výsledné hodnoty úředních cen půdy, které byly novelizovány v roce 1994, se

¹area of agricultural land, ²worse conditions, ³marginality, ⁴better conditions, ⁵level of state ingerency

1. Vliv míry integrace státu na změnu pozice marginality – Impact of the state ingerency level on the change of the marginality position

¹ Příspěvek přednesený na semináři VÚZE, MZe ČR, PF ČR ve Špindlerově mlýně, 1995

¹ costs per unit (change in %), ² area of arable land in Czech Republic in thousand ha, ³ better conditions, ⁴ worse conditions, ⁵ development of unit costs in dependence on soil and climatic condition, ⁶ change of unit costs at the decrease of intensity by 30% compared to the level of parametric yield (100%)

lepší podmínky ³ → horší podmínky ⁴
 — vývoj nákladovosti v závislosti na půdně klimatických podmínkách ⁵
 - - - změna nákladovosti při snížení intenzity o 30 % k úrovni parametrizovaných výnosů (100 %) ⁶

2. Vývoj nákladovosti v rostlinné výrobě v závislosti na půdně klimatických podmínkách a intenzitě – Development of unit costs in plant production in dependence on soil and climatic conditions and intensity

pohybují v rozsahu od cca 5 do 135 tis. Kč/ha při hodnotách HRRE od -1 500 do +10 000 Kč/ha. Pro hrubé porovnání rozptýl hodnot provozního výsledku zemědělských družstev a obchodních společností v roce 1994 se pohybuje cca od -12 000 Kč/ha do 4 500 Kč/ha.

Relativně liberální charakter dosud uplatňované agrární politiky se začíná projevovat poměrně výraznou diverzifikací hospodářského výsledku. Progresivnější narůstá počet ztrátových podniků v horších podmínkách a naopak v lepších podmínkách stoupá četnost podnikatelských subjektů s kladným hospodářským výsledkem.

Úvahy o dalším vývoji cen půdy (úvaha se vztahuje pouze k půdám se zemědělským využitím) je možno rozlišit na dva hlavní trendy, kdy v případě:

- úředních cen půdy, kde s ohledem na nezbytné pozemkové úpravy a sladění vlastnických a uživatelských práv lze předpokládat poměrně stabilní situaci v horizontu cca pěti let. Lze však očekávat intenzivnější tlaky spíše na úpravu relací v oblastech s průměrnými a horšími podmínkami ve snaze o snížení ceny v horších podmínkách a úpravu typových struktur (změněných trhů) v průměrných podmínkách;
- tržních cen půdy, kde dosud s ohledem na neukončenou transformaci a restituci nedochází k výraznějšímu pohybu. Predikce pohybu tržních cen obsahuje dva hlavní momenty:

- výrazný podíl pronajaté půdy, kdy snahou dnešních uživatelů bude koupě pronajaté půdy a lze předpokládat rozšíření budoucího subvenčního programu o titul zvýhodňující koupi půdy uživateli,
- vývoj výnosnosti kapitálu v zemědělství s ohledem na efektivní podnikatelské struktury, relace danou cenovými náklady a typem agrární politiky, která může ovlivnit pozici marginality. Konkretizaci budoucího trendu tržních cen půdy je možno interpretovat vzhledem k obr. 2, který vyjadřuje vývoj nákladovosti v rostlinné výrobě

s ohledem na půdně klimatické podmínky a úroveň intenzity.

Znárodný vzťah je kvantifikován na úrovni korigovaných parametrizovaných výnosů, nákladové položky jsou aktualizovány v cenové hladině roku 1994. Objem vstupů (zejména materiálních) je s ohledem na probíhající recesi modelově upraven.

Pokračování liberálně orientované agrární politiky vytváří předpoklad uvolnění značné plochy půdy z produkce soukromých statků. Cena půdy v uvedené souvislosti může podstatně klesnout. Na druhé straně lze předpokládat růst intenzity výnosů v lepších podmínkách a vzestup efektivnosti výroby. Relativní změnu nákladovosti, která v krajních mezích (obr. 2) představuje hodnotu více než 30 %, je možno pro odhad relací HRRE z 1 ha znásobit koeficientem 2,4. Tato hodnota představuje průměrnou relaci parametrizovaných výnosů jednotlivých plodin v nejlepších a nejhorších podmínkách. Při dané cenové úrovni a pozici marginality lze pak přibližně kvantifikovat diferenciaci rentních efektů. Při předpokládané liberálně orientované agrární politice lze predikovat ve srovnání s relacemi danými úředními cenami diferencovanější trend, tj. růst tržních cen půdy v lepších podmínkách a již zmíněný pokles v podmínkách submarginalních.

Naopak varianta agrární politiky, která bude vytvářet podmínky pro udržení zemědělské výroby i v horších podmínkách a s případným uplatnění kvótačního systému, zbrzdí diferenciaci rentních efektů a tím i relace tržních cen.

Existuje samozřejmě celá řada scénářů resp. variant a vlivů, které mohou ovlivnit budoucí trendy tržních cen půdy, kdy např. uvolnění prodeje půdy cizincům výrazně změní současné predikce. Podstatný vliv však bude mít bezesporu i předpokládaná integrace do Evropské unie.

Došlo 26. 1. 1996

Kontaktní adresa:

Ing. Jaroslav Vigner, CSc., Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, Mánesova 75, 120 58 Praha 2, Česká republika, tel. 02/627 55 02

HODNOCENÍ POZEMKŮ PODLE PROVOZNÍCH UKAZATELŮ¹

LANDS EVALUATION IN CONFORMITY WITH PRODUCTION INDICES

V. Voltr

Research Institute of Agricultural Economics, Prague, Czech Republic

ABSTRACT: The contribution is based on the analysis of production costs in dependence on land form and area. Changes of the production costs in plant production for basic plants are calculated in dependence on the analysis of the middle ride length for basic 17 types of land form in 5 groups. All these changes are given in the form of percentage to oblong with sides ratio 1 : 3. Overall dependence of land form and area is based on the ratio of plants represented in the global model of plant production in Czech Republic. The function of dependence of production costs percentage on the land form and area is defined with non-linear regression analysis.

plant production costs, land form, land area

ABSTRAKT: Příspěvek je založen na analýze přímých jednotkových nákladů závislých na tvaru a velikosti pozemku. Změny přímých jednotkových nákladů na operace v rostlinné výrobě pro základní druhy plodin jsou vypočítány v závislosti na analýze střední délky jízdy pro základních 17 druhů pozemků v pěti skupinách. Všechny závislosti na tvaru a velikosti pozemku jsou odvozeny od hodnot nákladů vypočítaných pro všechny bonitní půdně ekologické jednotky v ČR v rámci definice úředních cen půdy. Funkce závislosti přímých jednotkových nákladů na tvaru a velikosti pozemku je definována pomocí nelineární regrese.

přímé jednotkové náklady, velikost pozemku, tvar pozemku

ÚVOD

Pro rozvinutí trhu s půdou a zohlednění přírodních podmínek pro stanovení ceny pozemků se zabývá vyhláška MFČR č. 178/94 Sb. a č. 295/95 Sb. cenou půdy podle bonitních půdně ekologických jednotek (BPEJ) a její úpravou podle opravných koeficientů. Jedná se o tyto koeficienty:

1. Podle umístění alespoň části katastru ve městech a obcích s více než 2 tisíci obyvatel a podle vzdálenosti od těchto měst a obcí.
2. Podle vzdálenosti od souvisle zastavěných částí obce nebo města.
3. Podle snížení zemědělského využití z důvodu zvýšené balvanitosti, zvýšeného výskytu stožárů, potřeby odvodnění, lokalizace ve zvláště chráněných územích se zvýšenou ochranou životního prostředí.

Jedním z dalších ukazatelů ovlivňující cenu půdy je velikost a tvar pozemku. Rozborem tohoto ukazatele se zabývala již řada autorů. Růčková (1953) rozebírá poměrně podrobně vliv vzdálenosti, tvaru a velikosti pozemku na potřebu času a výkonnost. Třídí pozemky podle velikosti a dopravní vzdálenosti, vliv tvaru rozebírá pouze na příkladech. Vzhledem k rozboru koefi-

cientu podle časových snímků není možno výsledky uplatnit na současný stav. Renoll (1969) rozebírá teoreticky závislost času otáčení na velikosti honu a definuje minimální délku jízdy podle rychlosti jízdy na některých příkladech. Righolt (1962) popisuje na základě časových snímků potřebu času podle velikosti pozemků, avšak nepřihlíží ke tvaru pozemku.

Uvedené výzkumy svědčí o zájmu o danou problematiku, avšak nemohou být použity pro všeobecný návrh koeficientů pro úpravu úřední ceny, protože postrádají komplexní pohled na zemědělskou výrobu. Svědčí o tom rozbor cen půdy v Německu² (Kindler 1991), Polsku (Hopfer, Cymerman, Nowak 1982) i Velké Británii (Currie 1981), kde není tento vliv na cenu půdy definován. Rovněž velikost koeficientů je časově proměnná vzhledem k použitým technologiím při výrobě plodin.

METODIKA STANOVENÍ KOEFICIENTŮ VLIVU VELIKOSTI A TVARU POZEMKU NA NÁKLADY PŘI PROVOZU SOUPRAVY

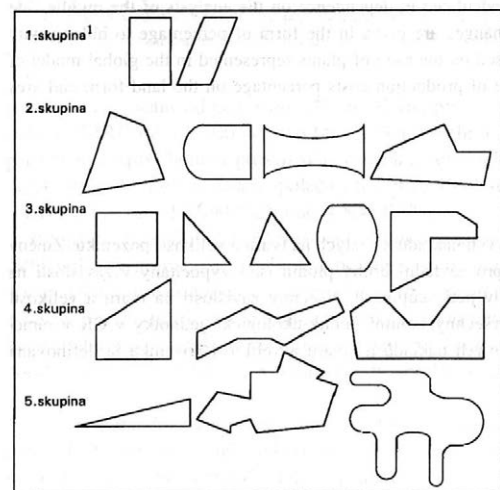
Základy pro zhodnocení tvaru a velikosti pozemku byly převzaty podle Voltra (1990). Náklady na pro-

1 Příspěvek přednesený na semináři VÚZE, MZe ČR, PF ČR, konaného ve dnech 2.–6. 10. 1995 ve Špindlerově Mlýně a aktualizovaný pro ZE
2 V Německu se používají koeficienty odvozené z tržních cen.

voz soupravy na různých pozemcích závisí především na kinematice soupravy, která je ovlivněna těmito parametry pozemku a soupravy:

- střední délkou pozemku, úhlem nájezdu na souvat, velikostí souvatě, délkou otáčky, poloměrem otáčení, výjezdní délkou soupravy a záběrem soupravy.

Podle uvedených metodiky byly vybrány základní tvary pozemků a proveden výpočet středních délek jízdy (L_s) a přírůstku délky jízdy (Δl). Z dosažených výsledků vyplývá možnost zařadit pozemky do pěti skupin (obr. 1).

1 group

1. Tvary pozemků zařazené do jednotlivých skupin – Forms of plots included into individual groups

Metodika spočívá ve zhodnocení definovaných skupin pozemků na základě střední délky jízdy (L_s) a přírůstku délky jízdy (Δl) při šikmém okraji pole, které jsou ve funkci výměry pozemku (ΔS). Výpočet vychází z porovnání jednotlivých skupin pozemků vzhledem k obdélníkovému tvaru pozemku o poměru stran 1 : 3 na základě tab. I.

Výpočet nákladů vychází z rozboru pracovních operací při výrobě rozhodujících druhů plodin. Byly vypo-

I. Vstupní hodnoty pro výpočet základních parametrů pozemku – Input values for computing the basic parameters of the plot

Skupina ¹	L_s	Δl
1.	$1,7321 \cdot \sqrt{S}$	$0,1925 \cdot \sqrt{S}$
2.	$1,1567 \cdot \sqrt{S}$	$1,4542 \cdot \sqrt{S}$
3.	$0,9924 \cdot \sqrt{S}$	$0,9830 \cdot \sqrt{S}$
4.	$0,8813 \cdot \sqrt{S}$	$0,9273 \cdot \sqrt{S}$
5.	$0,6738 \cdot \sqrt{S}$	$1,5929 \cdot \sqrt{S}$

1 group

čítány náklady na jednotlivé operace, plodiny a celkově vážený průměr nákladů podle jednotlivých plodin. Výsledky byly převedeny na procenta vzhledem k určité výměře vztázného pozemku (etalonu).

ROZBOR VÝSLEDKŮ

Pro potřebu počítačového zpracování odpovídajících koeficientů pro konkrétní podmínky, bez potřeby definovat konkrétní koeficienty ve formě tabulek, byla definována závislost nárůstu procenta přímých jednotkových nákladů (PJN) na výměře. Pro komplexní závislost procenta PJN na výměře etalonu a konkrétního pozemku byla na základě rozboru postupu výpočtu definována tato funkce:

$$\% PJN = K + K \cdot \frac{\sqrt{Set}}{\sqrt{Spoz}} + K \cdot Set^2 + K \cdot Spoz^2$$

kde: K – konstanty,

Set – výměra etalonu (ha),

$Spoz$ – výměra konkrétního pozemku (ha)

Po statistickém zpracování výsledků pro sledované výměry pozemků 100, 50, 20, 10, 2 ha vychází pro daný tvar závislost:

$$\begin{aligned} \% PJN_{1. skup} = & -21,8 + 13,49 \cdot \frac{\sqrt{Set}}{\sqrt{Spoz}} - \\ & - 0,0026 \cdot Set^2 + 0,0054 \cdot Spoz^2 \end{aligned}$$

Pro uvedenou závislost platí $R^2 = 0,88$

Protože nebylo možné dosáhnout lepší korelační koeficient, byl proveden rozbor pro vybranou výměru etalonu 20 ha:

$$\% PJN_{1. skup} = K1 + \frac{K2}{\sqrt{Spoz}} + K3 \cdot Spoz^2$$

Pro tuto závislost byla stanovena funkce:

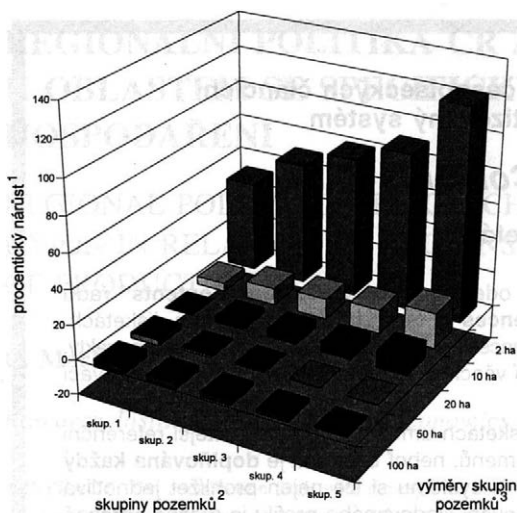
$$\% PJN_{1. skup} = -18,61 + \frac{83,40}{\sqrt{Spoz}} + 0,00076 \cdot Spoz^2$$

Pro uvedenou závislost platí $R^2 = 0,96$ a znamená to tedy velmi významnou závislost. Uvedenou závislost byly testovány i ostatní čtyři skupiny pozemků. Výsledky výpočtu konstant a R^2 jsou uvedeny v tab. II.

II. Hodnoty konstant pro výpočet nárůstu přímých jednotkových nákladů – Constant values for computing growth of direct unit costs

Skupina pozemků ¹	K1	K2	K3	R^2
1.	-18,61	83,40	0,00076	0,96
2.	-21,98	112,53	0,00100	0,96
3.	-24,91	130,59	0,00125	0,96
4.	-27,97	149,21	0,00149	0,96
5.	-41,08	220,94	0,00254	0,93

1 group of plot

¹per cent growth, ²plot groups, ³plot groups acreage

2. Porovnání procenta nárůstu nákladů na definovaných skupinách pozemků (výměra etalonu 20 ha) – Comparison of the costs growth percentage on the defined plot groups (etalon acreage of 20 hectares)

Porovnání nárůstu nákladů u definovaných skupin pozemků je uvedeno na obr. 2.

ZÁVĚR

V uvedeném článku byla stanovena závislost procenta nákladů na velikosti a tvaru pozemku na základě rozboru působení nákladů u jednotlivých plodin a jejich zastoupení dle oceňovacích typových struktur.

Z uvedených výsledků vyplývá potřeba diferenciace mezi jednotlivými pozemky zejména u malých pozemků, kdy se mohou vynaložené náklady lišit i více než o sto procent. Zde uvedená hodnota etalonu 20 ha byla použita pouze pro potřeby znázornění průběhu procenta nákladů.

Uvedená problematika má hlubší dopady na konkrétní tvorbu ceny pozemku. Je zde nutno dořešit ekonomický dopad vzrůstu nákladů na malých pozemcích a ekologické a krajinné působení velikosti a tvaru pozemků. Při započítání vyšších nákladů u malých

a tvarově komplikovaných pozemků se může značně snížit cena těchto pozemků.

Uvedenou metodiku lze dále použít jako podkladový materiál pro definování pachtovného, jako ukazatel pro kvalitu pozemku při jeho výměně i pro definování obecné náročnosti výroby v podniku. Definované změny nákladů mohou pomoci i při vyhodnocování ekonomických výsledků podniků v rámci různých výběrových šetření. Znalost této problematiky může pomoci podnikům konkrétně vyjádřit ekonomické důsledky nákupu, prodeje, pronájmu nebo úpravy pozemků.

Metodika změny přímých jednotkových nákladů podle velikosti a tvaru pozemku je připravena ve formě podkladových databází a programu pro definování procentických změn v rámci republiky. Metodiku je možno upravit pro konkrétní přeceňování dvou pozemků podle jejich ukazatelů na základě programu samostatně, nebo v rámci existujících balíčků programů pro oceňování a komplexní pozemkové úpravy.

Dopad změny přímých jednotkových nákladů na cenu pozemku bude tématem dalšího příspěvku.

Vzhledem k lepší orientaci je možno zúžit rozsah pěti skupin tvarů pozemku na tři, protože druhá, třetí a čtvrtá skupina má numericky podobný průběh nákladů.

LITERATURA

- CURRIE, J. M.: The Economic Theory of Agricultural Land Tenure. Cambridge University Press, Cambridge 1981, 200s.
 HOPFER, A. – CYMERMAN, R. – NOWAK, A.: Ocena i waloryzacja gruntów wiejskich. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i lesne, Warszawa 1982.
 KINDLER, R.: Landwirtschaftliche Boden- und Pachtpreise in den östlichen Bundesländern. Pflug und Feder, St. Augustin 1991.
 RENOLL, E. S.: Row-crop Machinery Capacity as Influenced by Field Conditions. Auburn, Alabama 1969, 19s.
 RIGHOLT, J. W.: De invloed van perceelsvorm en perceelsgroter op arbeidsbehoefte en arbeidsverbruik. Instituut voor Cultuurtechniek en Waterhuishouding, 1962.
 RÜCKMAN, W.: Der Einfluss von Schlagentfernung, -form und -größe auf den Arbeitsbedarf für die Landwirtschaftlichen Kulturpflanzen. Giessen 1953, 56s.
 VOLTR, V.: Stanovení norem spotřeby nafty pro pracovní soupravy. [Kandidátská disertační práce.] VŠZ, Praha 1990.

Došlo 11. 12. 1995

Kontaktní adresa:

Ing. Václav Voltr, CSc., Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, Mánesova 75, 120 58 Praha 2, Česká republika, tel.: 02/627 55 02

**Nejčerstvější informace o časopiseckých člancích
poskytuje automatizovaný systém**

Current Contents

na disketách

Ústřední zemědělská a lesnická knihovna odebírá časopis „**Current Contents**“ řadu „**Agriculture, Biology and Environmental Sciences**“ a řadu „**Life Sciences**“ na disketách. Řada „**Agriculture, Biology and Environmental Sciences**“ je od roku 1994 k dispozici i s abstrakty. Obě tyto řady vycházejí 52krát ročně a zahrnují všechny významné časopisy a pokračovací sborníky z uvedených oborů.

Uložení informací z **Current Contents** na disketách umožňuje nejrozmanitější referenční služby z prakticky nejčerstvějších literárních pramenů, neboť báze dat je **doplňována každý týden** a neprodleně expedována odběratelům. V systému si lze nejen prohlížet jednotlivá čísla **Current Contents**, ale po přesném nadefinování sledovaného profilu je možné adresně vyhledávat informace, tisknout je nebo kopírovat na disketu s možností dalšího zpracování na vlastním počítači. Systém umožňuje i tisk žádank o separát apod. Kumulované vyhledávání v šesti číslech **Current Contents** najednou velice urychluje rešeršní práci.

Přístup k informacím Current Contents je umožněn dvojím způsobem:

- 1) Zakázkový přístup** – po vyplnění příslušného zakázkového listu (objednávky) je vhodný především pro mimopražské zájemce.

Finanční podmínky: – použití PC – 15 Kč za každou započatou půlhodinu

– odborná obsluha – 10 Kč za 10 minut práce

– vytištění rešerše – 1 Kč za 1 stranu A4

– žádanky o separát – 1 Kč za 1 kus

– poštovné + režijní poplatek 15 %

- 2) „Self-service“** – samoobslužná práce na osobním počítači v ÚZLK.

Finanční podmínky jsou obdobné. Vzhledem k tomu, že si uživatel zpracovává rešerši sám, je to maximálně úsporné. (Do kalkulace cen nezapočítáváme cenu programu a databáze **Current Contents**.)

V případě Vašeho zájmu o tyto služby se obraťte na adresu:

Ústřední zemědělská a lesnická knihovna

Dr. Bartošová

Slezská 7

120 56 Praha 2

Tel.: 02/25 75 41, l. 520, fax: 02/25 70 90

Na této adrese obdržíte bližší informace a získáte formuláře pro objednávku zakázkové služby. V případě „self-servisu“ je vhodné se předem telefonicky objednat. V případě zájmu je možné si objednat i průběžné sledování profilu (cena se podle složitosti zadání pohybuje čtvrtletně kolem 100 až 150 Kč).

REGIONÁLNÍ POLITIKA ČR A EU VE VZTAHU K OBLASTEM SE SPECIFICKÝMI PODMÍNKAMI HOSPODAŘENÍ

REGIONAL POLICY OF THE CZECH REPUBLIC AND EUROPEAN UNION IN RELATION TO REGIONS WITH SPECIFIC CONDITIONS OF PRODUCTION

C. Marková

Research Institute of Agricultural Economics, Praha, Czech Republic

ABSTRACT: The contribution deals with the regional approach towards the solution of a complicated situation which has developed in areas with less favoured natural and socio-economic conditions for agricultural production. It points out the system of supports for farmers in EU in connection with eligible areas and objectives 1,2 and 5b as well as the territorial statistical units utilized in EU since 1988. It draws attention to the situation in the Czech Republic where the required territorial administrative units have not been formed as yet. It is necessary to delimit the less favoured areas soon also in the territory of the Czech Republic according to the requirements of the EU.

regional approach, less favoured areas, system of supports

ABSTRAKT: Příspěvek ukazuje význam regionálního přístupu pro řešení složité situace v oblastech s nepříznivými přírodními a socio-ekonomickými podmínkami pro zemědělskou výrobu. Uvádí systémy podpor pro zemědělce ve vztahu k cílovým oblastem EU a vazby těchto oblastí na územní statistické jednotky platné v EU od roku 1988. Upozorňuje na složitou situaci v ČR, kde dosud nebylo vytvořeno odpovídající administrativní členění, a na nutnost urychleného vymezení oblastí se zhoršenými podmínkami pro zemědělskou výrobu ve smyslu požadavků EU také v ČR.

regionální přístup, oblasti se zhoršenými podmínkami, systém podpor

Příprava na vstup do EU přináší s sebou značné změny v regionální politice i v zemědělské regionální politice. Vyžaduje vytvoření jednotné systematizace regionů a vypracování rozvojových plánů pro jednotlivé regiony až do roku 1999. Jedná se o práci velmi náročné a pro jejich splnění nejsou dosud v ČR vytvořeny potřebné předpoklady. Přitom je to úkol velmi důležitý, zejména ve vztahu k oblastem se specifickými podmínkami hospodaření.

Oblasti se specifickými podmínkami hospodaření jsou vymezeny směrnicí EU 268/75. Jsou to známé tři skupiny oblastí:

- horské oblasti
- znevýhodněné oblasti
- malé oblasti.

Pro všechny tři skupiny jsou sice stanovena rámcová kritéria, ale jejich vymezení v jednotlivých státech se od sebe značně liší. Na příklad do horských oblastí zařazují rámcové směrnice EU:

- a) území s mimořádně nepříznivými klimatickými podmínkami v důsledku nadmořské výšky, které mají za následek kratší vegetační období (nadmořská výška nad 600–800 m);

- b) území s velkou svažitostí pozemků v nižší nadmořské výšce neumožňující mechanizaci nebo vyžadující nasazení mimořádně drahých specializovaných strojů (svažitost nad 20%);
- c) souběh obou okolností.

Z těchto směrnic vycházejí následující kvantifikace v jednotlivých členských zemích:

Německo

- a) obce situované v nadmořské výšce 800 m a výše (měří se střední bod příslušného místa nebo průměrná nadmořská výška obce)
- b) + c) minimální nadmořská výška ve Vogézách 600 m, minimální svažitost pozemků 18 % na nejméně 50 % obhospodařovaných ploch v obci

Francie

- a) minimální nadmořská výška ve Vogézách 600 m, v ostatních horách 700 m, ve Středomoří 800 m, přičemž se měří průměrná nadmořská výška příslušné oblasti nebo obce
- b) minimální svažitost pozemků 20 %

- c) minimální nadmořská výška 500 m a průměrná svažitost od 15 %

Itálie

- a) minimální nadmořská výška v severní a střední Itálii 700 m, v jižní Itálii 800 m
b) minimální svažitost pozemků 20 %
c) střední a severní Itálie minimální nadmořská výška 600 m a svažitost 15 %, jižní Itálie 700 m a 15 %

Řecko

- a) minimální nadmořská výška 800 m při 80 % plochy v obci
b) minimální svažitost 20 % na 80 % zemědělské půdy v obci
c) minimální výška 600 m a svažitost 16 %

Španělsko

- a) minimální nadmořská výška 1 000 m
b) minimální svažitost 20 %
c) minimální nadmořská výška 600 m a svažitost 15 %

Ostatní země

stanoví minimální nadmořskou výšku 800 m a těžké klimatické podmínky nebo kombinaci nadmořské výšky 600 m a svažitost 18 % při nepříznivých klimatických podmínkách

Do ostatních znevýhodněných oblastí patří podle směrnice EU taková území, kde převládají málo úrodné půdy (výnosnost na ha pod 80 % národního průměru), vyžadující nadměrné náklady na zvyšování výnosů (příjem ze zemědělství menší než 80 % národního průměru) a zemědělství je odkázáno převážně na extenzivní chov dobytka (hustota méně než 1 VDJ/ha). Je tu nízká hustota obyvatelstva (méně než 80 % národního průměru) nebo převládající tendence k rychlému vysídlování a odlivu lidí závislých na zemědělství. Problém ekonomického zaostávání za rozvojem zemědělství v normálních oblastech se promítá do ohrožení životaschopnosti postižených oblastí a vyžaduje zvláštní řešení.

Aplikace v členských zemích:

Německo

maximální průměrná hustota obyvatelstva 130 osob na 1 km², tj. 50 % celostátního průměru, minimální podíl zemědělských pracovníků na celkovém počtu ekonomicky činných obyvatel je 15 %, nejvyšší hodnota hospodářského výsledku (tj. roční srovnatelný příjem sloužící k daňovému přiznání) tvoří 70 % národního průměru (při mezní hodnotě 28) nebo při nejvyšší mezní hodnotě 32,5 a podílu více než 80 % trvalých travnatých porostů na zemědělské půdě

Francie

zemědělská přidaná hodnota na hektar je pod 80 % celonárodního průměru nebo hustota dobytka je 1,6

VDJ na hektar krmných ploch, když rozdíl těchto ploch přesahuje 50 % zemědělské půdy, důchod rodinného podniku musí v přepočtu na pracovní jednotku být pod 80 % národního průměru

Ostatní země

úroveň ekonomického výnosu zemědělství je pod 80 % celonárodního průměru

Malé oblasti představují zpravidla jakési ostrovy uprostřed normálních podmínek. Provozování zemědělství i za cenu vyšších nákladů se zde podporuje kvůli uchování přírodního prostředí, krajiny a osídlení venkova.

Kritéria hodnocení úrovně problémových zemědělských regionů v EU vymezují oblasti, pro které potom platí určitý ekonomický režim. Podíl zemědělské půdy v takových regionech na celkové rozloze zemědělské půdy kolísá od 23 % v Belgii až do 63 % ve Španělsku.

Prokazatelně horší ekonomická situace zemědělských podniků v těchto oblastech vedla orgány EU k přijetí systému mimořádných podpor těmto oblastem. Patří mezi ně především:

- vyrovnávací příspěvky k doplnění nedostatečných zemědělských důchodů;
- preference při poskytování dotací na investiční výstavbu;
- speciální podpory zaměřené na problémy jednotlivých regionů (z hlediska vlastního zemědělství i celkového rozvoje měst a obcí).

Oblasti se specifickými podmínkami hospodaření je třeba chápat v širších souvislostech, v EU nejde jen o vztah k půdě, ale o problémové oblasti v globálním pojetí. V roce 1988 došlo k jejich dalšímu vymezení, a to podle směrnice č. 2052 (nová úprava 2081 z roku 1993). Jde o šest cílových území, kterým je poskytována pomoc ze strukturálních fondů.

Cílové oblasti č. 1 jsou území, která ve vývoji výrazně zaostala a na jejichž hospodářském rozvoji má EU eminentní zájem. Hrubý domácí produkt na hlavu je v nich menší než 75 % průměru EU. V těchto oblastech žije 20 % obyvatelstva EU. Zahrnují celé Řecko, Portugalsko, Irsko, Severní Irsko ve Velké Británii, velkou část Španělska a Itálie i Korsiku.

Cílové oblasti č. 2 se vyznačují útlumem tradičních průmyslových odvětví, jako je těžba uhlí nebo výroba oceli. Jejich prvořadou potřebou je přizpůsobení ekonomiky novým průmyslovým odvětvím. Mají vysokou míru nezaměstnanosti a silnou převahu průmyslu.

Cílové oblasti č. 3 nejsou přesně regionálně vymezeny, ale jde o území s vysokou mírou nezaměstnanosti.

Cílové oblasti č. 4 mají obdobné vymezení, neboť jsou to oblasti, kde je citelný nedostatek pracovních míst pro mladé obyvatelstvo.

Cílové oblasti č. 5 jsou nejřidčeji obydlená území EU, kde je třeba podporovat rozvoj hospodářských aktivit. Prvořadým úkolem je v nich vytvářet nové pracovní příležitosti v drobném podnikání a ve službách. Jde o hornaté území Irska a Skotska.

Problémovým regionům jsou vypláceny podpory ze strukturálních fondů EU. Státy o ně mohou požádat, pokud splní požadavky poněkud komplikovaného teritoriálního členění. Jde o systém oblastních statistických jednotek známých pod zkratkou NUTS. Toto členění má tři stupně a slouží nejen pro vykazování statistických dat, ale i jako teritoriální základna pro posuzování regionální podpory.

Zásady členění NUTS pro státy, které chtějí vstoupit do EU, jsou obsaženy v dokumentu EFTA/STAT/W/4/91 ze 4. 6. 1991. Při členění by měla být respektována tato hlediska:

- základnou pro členění jsou administrativní jednotky nebo soubory těchto jednotek, nevychází se ze žádných funkčně definovaných jednotek, které protínají administrativní hranice,
- členění musí být použitelné a přijatelné pro národní statistiky,
- musí být k dispozici data, která jsou přesná, a to i v případě, že vycházejí z náhodných šetření,
- málo prosperující regiony musí být zviditelněny a nezahrnovány do souborů s progresivnějšími.

Pokud bude chtít ČR získat v budoucnu pro své problémové regiony podporu od EU, bude muset také členění také připravit. Jako příklad jí mohou posloužit zkušenosti ze sousedního Rakouska, které má podobné geografické poměry. Nutným předpokladem bude ovšem vytvoření vyšších administrativních územních jednotek, což zatím u nás stále chybí.

ZÁVĚR

Vymezování problémových regionů je třeba chápat ze širšího hlediska a zemědělskou výrobu pojímat jako nedílnou součást ekonomické základny těchto regionů. Právě toto pojetí přináší s sebou značné změny v regionální politice, a to nejen v zemědělství, ale především na obecní úrovni.

Nezbytnou podmínkou pro získávání příspěvků od EU, které postupně umožní ekonomické vyrovnávání méně vyspělých států, je odpovídající regionální členění jejich území, protože bez toho není možné zahájit další postupy. Jako příklad vhodného regionálního členění, které by mohlo posloužit jako vzor pro ČR, je členění Rakouska, kde administrativní jednotky velmi dobře odpovídají jednotkám požadovaným EU.

LITERATURA

- GREIF, F.: Regionalpolitik an gemeinsamer Grenze, Wien 1993.
- HRABÁNKOVÁ, M. – VOKÁČ, J.: Agrární politika v regionech České republiky. Agroekonomika, 1994, č. 4, s. 149–151.
- JAVŮRKOVÁ, J.: Státní podpora zemědělství v horských a podhorských oblastech západoevropských zemí. Praha 1991.
- MARKOVÁ, C.: Komparativní analýza vztahů obecně a zemědělské regionální politiky ve vztahu k evropskému vývoji [Výzkumná studie], VÚZE, Praha 1993.

Došlo 27. 11. 1995

Kontaktní adresa:

RNDr. Cyrila Marková, Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, Mánesova 75, 120 58 Praha 2, Česká republika, tel.: 02/627 55 02

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

JUBILEUM ING. JOSEFA KRAUSE, CSc.

Ing. Josef Kraus, CSc. ředitel VÚZE a člen redakční rady našeho časopisu, se 12. dubna 1996 dožívá šedesátí let. Jde o známou osobnost v řadách českých ekonomů a v celé zemědělské veřejnosti. Vedle zmíněných funkcí je členem statistické rady ČR, členem dozorčí rady PGRLF a dalších celostátních orgánů.

Po absolvování Vysoké školy zemědělské, provozně ekonomické fakulty v roce 1959 se tři roky věnoval vrcholovému sportu jako člen armádního družstva basketbalistů ČSSR. V rámci této sportovní kariéry několikrát reprezentoval Československo na řadě mezinárodních soutěží basketbalistů. Jako vrcholový sportovec se vyznačoval čestností v jednání s lidmi, poctivostí a vytrvalostí v práci a zásadovostí v rozhodování. Tyto vlastnosti v něm zakotvily po celý jeho další aktivní život.

Po skončení aktivní sportovní činnosti se věnoval nejdříve problematice vědeckotechnických informací a později (od roku 1966) vědecké práci v různých institucích vědeckého a výzkumného zaměření (např. VÚNP, EÚ ČSAV, VÚZE) a to s krátkou přestávkou v letech 1970–1971, kdy byl „potrestán“ za podpis pod tzv. 2000 slov a musel odejít do podnikové praxe. Od 1. ledna 1993 byl jmenován ředitelem Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky, který vznikl spojením bývalých dvou pracovišť, a to Českého institutu agrární ekonomiky a Výzkumného ústavu ekonomiky zemědělství a výživy.

Ing. Josef Kraus je autorem šesti samostatných knižně vydaných vědeckých publikací, 36 publikovaných původních vědeckých prací, 36 prací obsahujících původní vědecký přínos a přes 200 článků a statí, přispívajících k rozvoji vědeckého poznání. Základní orientací v jeho výzkumné a publicistické činnosti byla analýza a prognózování vývoje zemědělství a výživy obyvatelstva a analýza vnějších ekonomických vztahů, zejména v rámci Evropy.

Hospodářští pracovníci v resortu zemědělství zvláště oceňují překlad první učebnice ekonomiky zemědělství v tržních podmínkách, využívané na školách a v praxi SRN s názvem: „Nauka o hospodaření zemědělského podniku“. Ing. Kraus byl vedoucím překladatelského kolektivu této učebnice vydané v roce 1991. Na tuto

učebnici navazuje obsáhlý Výkladový slovník agrární ekonomiky, u něhož byl Ing. Kraus vedoucím autor-ského kolektivu (vydal VÚZE v roce 1993).

Ing. Krause jsem před rokem 1990 znal pouze z jeho publikační činnosti. Osobně jsme se seznámili na jaře 1990 a od té doby úzce spolupracujeme. Již v roce 1990 jsme spolu a s dalšími kolegy zahájili práci na přípravě agrárního programu v tržních podmínkách, který v dalších letech doznal řady podob, což bylo do značné míry ovlivňováno existující politickou atmosférou. Významným přínosem Ing. Krause byly v tomto období studie o agrárních programech zemí s vyspělou tržní ekonomikou, vydávané v časopise Agrospoj. Šlo v podstatě o první informace o zemědělské politice zejména jednotlivých členských států EU a o společné zemědělské politice tohoto integrovaného společenství.

Ing. Kraus inicioval a řídil od roku 1993 práce na tzv. Zelené zprávě neboli Zprávě o stavu českého zemědělství, která se již stala základním dokumentem hodnotícím vývoj zemědělství a jeho politiku. Letos se připravuje v pořadí třetí Zelená zpráva. V této souvislosti Ing. Kraus významně přispěl k založení systému testovacích zemědělských podniků, které se staly základem ročního výběrového šetření dat o výrobě a ekonomice. Z tohoto šetření čerpá jak Zelená zpráva, tak i řada dalších analýz pro potřeby centrálních orgánů a hospodářské praxe.

Těmito některými příklady nelze komplexně zhodnotit celkový rozsah činnosti a odpovědnosti Ing. Krause, a to jak při plnění úkolů vnitrostátního dosahu, tak i v mezinárodním měřítku. Ke každému z těchto úkolů přistupuje Ing. Kraus s mimořádnou odpovědností a s důrazem na jeho výslednou kvalitu. Ve své práci uplatňuje princip minimalizace rizika. I když mnozí tvrdí, že současná doba preferuje opak, ve skutečnosti jde však o vytváření stabilizované atmosféry pro tvůrčí výzkumnou činnost. Právě takovouto atmosférou by měl každý ředitel výzkumné instituce včetně jejího okolí vytvářet.

Na závěr těchto několika myšlenek bych upřímně rád popřál Ing. Krausovi k tomuto významnému jubileu hodně dobrého zdraví a řadu dalších úspěchů v jeho užitečné práci pro české zemědělství.

Ing. Bohumil Prouza, CSc., VÚZE, Praha

OCEŇOVÁNÍ LESNÍCH OBJEKTŮ A EKONOMICKÉ ASPEKTY VYUŽITÍ LESNÍ PŮDY¹

Úspěšné uplatnění ekonomické reformy v lesním hospodářství způsobilo, že došlo mimo jiné k zásadním změnám v oceňování lesního půdního fondu, které bylo daleko radikálnější než u ostatních nemovitostí. To je způsobeno zejména tím, že lesní půda byla v době totality neprodejná, neboť byla výhradně ve vlastnictví státu.

Vlastní metodický a technologický postup oceňování lesů odvisl v první řadě od účelu, pro který se toto provádí. V podstatě můžeme metodické postupy rozdělit do dvou skupin:

- oceňování jako posuzování ceny lesa pro nejrůznější majetkoprávní účely,
- oceňování produkce, tj. využití lesní půdy, kde jde vlastně o zjištění skutečnosti, jaký má lesní objekt výnos a zda se bude vyvíjet příznivě a nebo nepříznivě z ohledem na cenu lesního objektu.

Oceňování lesů pro určení ceny lesa

Stanovení úřední ceny lesního objektu je dáno příslušnými vyhláškami MF ČR. Zde je nutné uvést, že od vyhlášky č. 182/88 Sb. až po stávající platnou vyhlášku č. 178/94 Sb. došlo v průměru o více než desetinásobnému zvýšení úřední ceny lesa, které může být v extrémních případech až padesátinásobné. Toto zvýšení neodpovídá v současné době tržním vztahům, ke kterým dochází na trhu s nemovitostmi. Další podstatnou změnou v nových vyhláškách MF ČR je ta skutečnost, že je třeba odděleně stanovit cenu lesní půdy podle souborů lesních typů v rámci lesních porostů, kde cena se pohybuje v rozmezí 0,24 Kč do 6,60 Kč/m². V průměru za ČR činí cena lesní půdy 2,80 Kč/m². Cena lesního porostu se stanoví podle skupin základních dřevin s přihlédnutím k době obmyšlení dané hospodářským souborem, kdy cena se pohybuje asi od 5,20 Kč do 108,5 Kč/m². V důsledku toho jsou vlastní výpočetní práce značně komplikované a vychází z dat lesního hospodářského plánu, které je však třeba aktualizovat ke dni vyhotovení znaleckého posudku. To vyžaduje mnohdy velmi náročné venkovní šetření. To tedy znamená, že cena lesa je součet ceny lesní půdy podle souborů lesních typů a ceny lesního porostu, což vede k výrazné diferenciaci úředních cen pro různé lesní objekty. Bohužel v platné vyhlášce je zohledněna srážkami pouze kategorizace lesů a zdravotní stav porostu a ni-

koliv polohová renta a velikost lesního objektu, což má v západních zemích značný význam.

Metodické postupy oceňování lesů používané v posledních vyhláškách MF ČR mají své základy v metodických postupech definovaných v polovině minulého století a vychází z matematických kalkulací předpokládaných nákladů a výnosů. Není účelem mého pojednání toto analyzovat, nýbrž jen poukázat na podstatný rozdíl mezi úřední a tržní cenou lesního objektu, který se v současné době pohybuje okolo 50 % a u malých lesních majetků mnohdy ještě níže. Tato situace není příliš dobrá, neboť dochází k značným daňovým znevýhodněním zejména při prodeji nebo dědictví.

Tyto skutečnosti vedly k tomu, že v západních státech se vyvíjí snaha nahradit tyto matematické metody a řešit oceňování lesních objektů zejména u větších lesních majetků podle výnosů. To znamená, že by měly být ryze matematické postupy používány jako modelové a to zejména z ohledem na finanční cíle a pro použití konvenční úrokové míry platné v dané zemi, což je určitý průlom do oceňovací praxe lesního hospodářství. To by mělo mít za následek, že v našem lesním hospodářství je třeba se zabývat nejen klasickými oceňovacími postupy, ale i teorií oceňování z ohledem na výnosovost. To platí nejen pro stanovení úřední ceny, ale zejména to bude mít význam při výpočtu náhrad za poškozování lesů, neboť stávající postupy mají jen omezenou vypovídací schopnost pro snížení produkce z nejrůznějších účelů. Přesto je si třeba uvědomit, že bez těchto klasických matematických metod oceňování lesů se neobejdeme, ale lze pouze doporučit, aby byly používány jako jeden z možných, i když velmi důležitých postupů oceňování lesů.

Oceňování produkce

V rámci oceňování produkce je třeba posuzovat vývoj využití lesního objektu jak za uplynulé období, tak mnohdy i pro více než stoletý vývoj. Přitom je třeba posoudit vývoj jednotlivých komponentů, kde má rozhodující význam vedle stanoviště a dřevin skladby také růstový průběh porostu, což odvisl od vlastního hospodářského procesu.

K těmto naturálním hlediskům přistupují také jako základní předpoklad hodnotové údaje, které vlastně představují vztahy mezi náklady a výnosy. Zde je třeba uvést, že podle „Zprávy o stavu lesního hospodářství

1 Příspěvek přednesený na semináři VÚZE, MZe ČR, PF ČR, konaného ve dnech 2.–6. 10. 1995 ve Špindlerově Mlýně

ČR za rok 1994“ činí průměrné roční náklady na 1 ha přes 4 tis. Kč, přičemž rozhodující položkou ve výši asi 65 % připadá na pěstební náklady. Nutno si rovněž uvědomit, že při dlouhodobém časovém horizontu vzniká na jedné straně nejistota a to jak produkční, tak i ekonomická, která vyplývá zejména z neúplnosti informací a obtížném prognózování. Tyto výnosové postupy při posuzování možnosti využití lesní půdy představují v podstatě složité kalkulace za určitých konstantních předpokladů a jsou proto pro běžnou praxi obtížně použitelné, neboť kladou velký nárok na znalce. Jako příklad obtížnosti u výnosové metody je možno např. uvést volbu úrokové míry při diskontování a prolougování nákladových vstupů, které u tzv. interní úrokové míry se pohybují od záporné hodnoty až do 2 %, zatím co běžná úroková míra je u nás v současné době podstatně vyšší. To je možno opět dokladovat z již uvedené zprávy o stavu lesního hospodářství, kdy na základě bilancí nákladů a výnosů odpovídá v průměru hospodářský výsledek okolo 300 Kč/ha lesa. To je příliš nevýhodné z ohledem na průměrnou cenu 1 ha lesa, která je okolo 170 tis. Kč. Tyto skutečnosti vedou na západě v poslední době k tomu, že dochází k stálým

konfliktům mezi zástupci tradičních metod oceňování lesů a snahami zavést obdobné výnosové metody také u průmyslových podniků. Problémy těchto obou směrů však nevedou dosud k uspokojivému výsledku. Proto je toto třeba řešit znaleckými postupy, které by měly být v každém případě specifické pro daný objekt v alternativním řešení, což se již i u nás vyskytuje v případě úvěru na lesní objekt u bankovního sektoru. Tento problém se však ještě komplikuje, když vedle produkce lesa se uvažují i mimoprodukční funkce lesa, tj. vlastně význam lesa pro terciární sféru.

Závěrem k tomuto stručnému příspěvku k oceňování lesních objektů je třeba uvést, že jeho cílem by mělo být to, aby nedocházelo k velkým rozdílům mezi úřední a tržní cenou. Proto by bylo účelné, aby byl založen informační soubor o realizaci prodeje lesních objektů a byl vytvořen předpoklad pro sblížení těchto diferencí, případně i možnost zohlednění polohy, velikosti objektu, případně dalších výnosů z lesa. Tento problém je třeba řešit urychleně i z hlediska lesnické politiky, kdy má dojít k značnému prodeji státních lesů v rámci účelové privatizace, která bude obtížně realizovatelná na základě stávajících předpisů.

Ing. Miloň Pohořelý, CSc., Agrární komora ČR, Praha, Česká republika

KOMPARACE ZEMĚDĚLSTVÍ ČR, SR A EU – I. ČÁST (vybrané tabulky)

Každoročně vydává Evropská komise (Brusel, Lucemburk) zprávu o situaci v zemědělství členských zemí EU (Die Lage der Landwirtschaft in der Gemeinschaft – Bericht), která je v úzké návaznosti na Celkovou zprávu o činnosti Evropských společenství (Gesamtbericht über die Tätigkeit der Europäischen Gemeinschaften).

První část popisuje situaci a vývoj zemědělství v uplynulém roce a druhá část shrnuje základní statistická data. Uvedené statistické údaje se v převážné míře opírají o údaje Statistického úřadu EU (Eurostat), aktualizované v řadě případů Generálním direktoriátem pro zemědělství.

Statistické údaje EU za rok 1993 byly ve Výzkumném ústavu zemědělské ekonomiky Praha a ve Výzkumném ústavu ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva Bratislava porovnané s daty za Českou a Slovenskou republiku, a to ve stejné tabulkové struktuře, jak je obvyklé v ročence EU. Komparovány byly jen ty údaje, které jsou za Českou a Slovenskou republiku k dispozici. To znamená, že do studie byly zahrnuty jen základní informace, často naturální povahy. Studie neobsahuje informace, které jsou specifické pro EU v souvislosti s uskutečňovanou Společnou zemědělskou politikou. Kompatibilita této studie s výroční zprávou EU za rok 1993 je zdůrazněna tím, že průběžné číslování a struktura jednotlivých tabulek jsou zcela shodné s touto výroční zprávou. Všechny tabulky nemohly být komparovány, a proto seznam tabulek není kompletní. Ve všech případech, kde za Českou a Slovenskou republiku byly k dispozici novější údaje, jsou uvedeny aktualizované údaje i za rok 1994.

Použité značky

(s výjimkou obecných statistických značek):

*	odhad Eurostatu
**	odhad Komise EU, DG VI
&	zahrnuta dřívější NDR
Ø	průměr
'1980'	Ø (1979, 1980, 1981)
'1985'	Ø (1984, 1985, 1986)
% PRR	průměrný relativní růst za období

Pramen

Komparace českého zemědělství s Evropskou unií, VÚZE Praha 1995

Komparácia slovenského a českého poľnohospodárstva s Evropskou unií, VÚEPP Bratislava, VÚZE Praha 1995

Seznam tabulek

- 1.0.2. Směnné kurzy – Conversion rates
- 2.0.1. Základní údaje – zemědělství EU a ČR, SR – Basic data – key figures for agriculture in the EC and CR, SR
- 3.1.4. Stav (1): a) konečná zemědělská produkce b) spotřeba vstupů c) hrubá přidaná hodnota v zemědělství d) čistá přidaná hodnota v zemědělství – Situation of the (1): a) final agricultural production b) consumption of inputs c) gross value-added of agricultural d) net value-added at factor cost
- 3.1.5. Konečná zemědělská produkce, rostlinná produkce a živočišná produkce – Final agricultural production, crop production and livestock production
- 3.3.3. Indexy cen výrobků (bez DPH) – Producer price indices (excl. VAT) (1989 = 100)
- 3.3.4. Průměrné míry růstu (a) spotřebitelských cen potravin a nápojů (b) cen zemědělských výrobků – Annual rate of change of: (a) consumer prices for foodstuffs and beverages (b) producer prices for agricultural products
- 3.3.5. Ceny vstupů (bez DPH) (část) – Input prices (excl. VAT) (part)
- 3.3.6. Mzdy v zemědělství, ceny vstupů a ceny výrobců (bez DPH) (část) – Agricultural wages, input prices (1) and producer prices (excl. VAT) (part)
- 3.3.8. Tržní cena zemědělské půdy – Market value of agricultural land (parcels)
- 3.3.13. Ceny výrobců v členských státech a v ČR, SR v roce 1993 – Producer prices in the Member states and CR, SR in 1993 (ECU/100 kg)
- 3.5.1.2. Zaměstnaní v zemědělství, myslivosti, lesnictví a rybářství (1970–93) – Persons employed in "agriculture, hunting, forestry and fishing" (1970–93)
- 3.5.1.3. Zaměstnanost v zemědělství a v ostatních sektorech – Employment in agriculture and in the other sectors
- 3.5.2.1. Bilance půdy v roce 1993 (v tis. ha) – Land use in 1993 (areas in 1 000 ha)

1.0.2.
Směnné kurzy – Conversion rates¹

		1985	1990	1991	1992	1993	% PRR	
							1992 1986	1993 1992
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Belgie	1 000 BFR = ... ECU	22,265	23,571	23,684	24,042	24,709	1,1	2,8
Dánsko	1 000 DKR = ... ECU	124,707	127,283	126,445	128,053	131,690	0,4	2,8
Francie	1 000 FF = ... ECU	147,166	144,632	143,404	146,020	157,808	-0,1	8,1
Irsko	1 000 IRL = ... ECU	1 398,270	1 302,477	1 302,407	1 314,548	1 250,075	-0,9	-4,9
Itálie	1 000 LIT = ... ECU	0,691	0,657	0,652	0,627	0,543	-1,4	-13,4
Lucembursko	1 000 LFR = ... ECU	22,265	23,571	23,684	24,042	24,709	1,1	2,8
Nizozemí	1 000 HFL = ... ECU	398,246	432,504	432,717	439,595	459,726	1,4	4,6
Portugalsko	1 000 ESC = ... ECU	7,677	5,522	5,599	5,724	5,309	-4,1	-7,3
Řecko	1 000 DR = ... ECU	9,457	4,965	4,440	4,048	3,723	-11,4	-8,0
SRN	1 000 DEM = ... ECU	449,172	487,308	487,624	494,974	516,425	1,4	4,3
Španělsko	1 000 PTA = ... ECU	7,742	7,727	7,784	7,546	6,706	-0,4	-11,1
Velká Británie	1 000 UKL = ... ECU	1 697,860	1 400,853	1 426,509	1 355,656	1 282,071	-3,2	-5,4
USA	1 000 USD = ... ECU	1 310,460	785,281	806,998	770,357	853,971	-7,3	10,9
Česká republika	1 000 Kč = ... ECU	66,979 ²	43,649	27,420	27,300	29,326	-12,0	7,4
						29,360 ³		
Slovenská republika	1 000 Sk = ... ECU	-	22,9	36,5	36,7	38,9	-	6,0
						38,2 ³		

¹ roční průměr denních kurzů, ²1986, ³1994

Pramen: EC Commision, DG VI

Položky	Rok	ES-12	Belgie	Dánsko	SRN	Řecko	Španělsko	Francie	Irsko	Itálie	Lucembursko	Nizozemí	Portugalsko	Velká Británie	Česká republika		Slovenská republika	
															1993	1994	1993	1994
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Celková plocha (km ²)	1993	236 818 ^{&}	30 518	43 093	356 970 ^{&}	131 957	504 795	549 086	70 286	301 311	2 568	41 480	91 986	244 138	78 864	78 864	49 036	49 036
Obyvatelstvo (1 000 osob)	1993	346 757 ^{&}	10 068	5 181	80 614 ^{&}	10 320	39 114	57 527	3 557	56 933	395	15 239	9 850	57 959	10 328	10 331	5 325	5 328
HDP/obyv. (parita kupní síly – PPS)	1993	15 832 ^{&}	17 946	17 815	17 147 ^{&}	9 999	12 330	17 434	12 833	16 228	25 422	16 308	10 934	15 690	7 140	6 642	6 389	7 476
Inflace ¹	1993	3,7 ^{&}	4,4 [*]	1,7	3,9 ^{&}	13,6 [*]	4,4	2,3	3,6 [*]	4,4	2,1 [*]	1,6	7,4 [*]	3,4	20,8	10,0	23,2	13,4
Míra nezaměstnanosti (% z pracovníků civil. sekt. NH)	1993	10,7 ^{&}	9,4	10,3	7,2 ^{&}	8,2 [*]	21,8	10,8	18,4	11,1	2,6	8,8	5,1	10,4	3,5	3,2	14,4	14,8
Obchodní bilance ⁷ (mil. ECU)	1993	54 211 ^{*&}	3 963 ²	6 868	38 070 ^{&}	-9 017	-13 702	6 027	6 031	27 767	3 963 ²	11 226	-5 854	-17 168	296	-367	-702	107
Užitá zemědělská půda (1000 ha)	1993	128 687 ^{*&}	1 412	2 976 ⁶	17 162 ^{&}	5 741 ³	26 389 ⁵	30217	4 444 ⁵	17 215 ⁴	127	1 997 [*]	3 829	17 178	4 282	4 281	2 446	2 446
Zaměstnanost v zemědělství, lesnictví, myslivosti a rybářství																		
– počet (1 000 osob)	1993	7 072 [*]	95 ⁶	140	849	794	1 198	1 094	144	1 508	6,0 ⁶	305 ⁶	514	516	300	290	226	215
– podíl na celkové zaměstnanosti (%)	1993	5,5	2,5 ⁶	5,4	3,0	21,3	10,1	5,0	12,7	7,4	3,0 ⁶	4,6 ⁶	11,6	2,1	5,1	6,1	10,3	9,9
Počet zem. podniků (1 000 podniků)	1989	8 171	85	81	665	924	1 594	1 017	171 ⁵	2 665	4	125	599	243	27,4	–	8,9	9,0
Užitá zem. půda na podnik (ha)	1989	14,0	15,8	34,2	17,7	4,0	15,4	28,1	26,0	5,6	32,1	16,1	6,7	67,9	150,1	–	274,8	–
Konečná produkce zemědělství (mil. ECU)	1992	197 990	6 559	6 459	27 550	8 520	23 813	44 905	4 420	37 793	189	16 012	3 554	18 216	2 795	2 753	719	799
Podíl zemědělství na HDP (PHZ/HDP) (%)	1992	2,5	1,8	3,0	1,2	14,2	3,0	2,9	8,9	3,6	1,8	3,6 [*]	3,2 [*]	1,4	3,3	3,0	6,1	6,1
Podíl zemědělství na hrubé tvorbě fixního kapitálu (%)	1992	2,6 [*]	1,3	3,9 [*]	1,6	6,7	–	1,9	9,3	5,3	2,4	4,7	2,2	1,2	3,0	–	4,4	–
Podíl dovozu potravin a zem. produktů na celkovém dovozu (%)	1993	11,2 ^{&}	13,0 ²	16,7	11,7 ^{&}	15,5	15,7	11,9	11,4	16,8	16,7 ²	16,0	16,0	11,6	8,0	9,2	9,4	9,3
Podíl vývozu potravin a zem. produktů na celkovém vývozu (%)	1993	8,7 ^{&}	11,9 ²	29,4	6,1 ^{&}	33,1	16,6	16,0	22,9	7,4	11,9 ²	25,4	8,2	7,8	7,7	7,4	6,8	5,9
Obchodní bilance v potravinách a zem. produktech (mil. ECU)	1993	-12 569 ^{&}	288 ²	4 728	-11,595 ^{&}	-554	-1 252	8 298	3 623	-10 621	288 ²	11 595	-2 222	-8 712	-2,8	-248,8	-179,7	-182,8
Podíl spotřeby potravin, nápojů a tabáku na celkových spotřebních výdajích domácnosti (%)	1991	19,4 [*]	18,7	21,0	16,1	37,3 [*]	21,0	18,3	34,8	20,3	18,6	15,1	33,1 [*]	21,8	33,1	–	25,8 ⁸	38,0 ⁸

¹HDP cenový deflátor, ²Hospodářská unie Belgie a Lucemburska, ³1988, ⁴1989, ⁵1991, ⁶1992, ⁷včetně Slovenska, z cen Kč FOB, ⁸bez tabáku včetně veřejného stravování

Pramen: EUROSTAT a EC komise, DG VI.

Stavy (1): a) konečná zemědělská produkce b) spotřeba vstupů c) hrubá přidaná hodnota v zemědělství d) čistá přidaná hodnota v zemědělství – Situation of the (1): a) final agricultural production b) consumption of inputs c) gross value-added of agricultural d) net value-added at factor cost

1	2	Národní měny (mil.)		% PPR (průměrná roční míra růstu) v národních měnách roku 1990		V běžných cenách a směnných kurzech		
		běžné ceny	ceny roku 1990	1993 1985	1993 1992	ECU		
						mil.	jako % z celkové hodnoty za EU (EUR 12 = 100)	jako % konečné produkce
1	2	3	4	5	6	8	9	10
Konečná produkce	ES-12 ⁴	–	–	0,3	–1,8	200 303	100,0	100,0
	Belgie	270 015	301 184	2,8	2,6	6 672	4,3	100,0
	Dánsko	47 662	55 304	1,2	6,6	6 277	4,0	100,0
	Francie	281 522	327 825	0,7	–4,9	42 538	27,3	100,0
	Irsko	3 457	3 289	1,4	–3,1	4 322	2,8	100,0
	Itálie ²	60 272	58 800	0,6	–2,9	32 735	21,0	100,0
	Lucembursko	7 498	8 313	0,1	–4,9	185	0,1	100,0
	Nizozemí	34 760	38 523	2,1	1,9	15 980	10,3	100,0
	Portugalsko ⁴	620 855	661 940	1,5	–4,8	3 554	1,8	100,0
	Řecko	2 208 299	1 692 816	0,2	–1,3	8 222	5,3	100,0
	SRN ⁴	55 661	57 862	0,5	2,0	27 551	13,8	100,0
	Španělsko	3 228 100	3 337 351	0,4	–1,2	21 647	13,9	100,0
	Velká Británie	13 450	13 079	3,1	–3,0	17 244	11,1	100,0
	Česká republika	95 302				2 795		100,0
Spotřeba vstupů		93 763 ⁵				2 753 ⁵		100,0
	Slovenská republika	33 084				850		100,0
		37 608 ⁵				984 ⁵		100,0
	ES-12 ⁴	88 217	85 512	0,03	–1,0	87 951	100,0	49,9
	Belgie	158 793	160 079	2,8	1,5	3 924	5,6	58,8
	Dánsko	25 910	26 125	0,6	0,3	3 412	4,9	54,4
	Francie	139 447	141 470	0,9	–0,4	21 021	30,0	49,5
	Irsko	1 441	1 443	2,0	4,2	1 801	2,6	41,7
	Itálie ²	17 453	15 929	0,5	–1,4	9 479	13,5	29,0
	Lucembursko	3 272	3 289	2,0	36,6	81	0,1	43,6
	Nizozemí	17 531	17 436	0,8	0,7	8 059	11,5	50,4
	Portugalsko ⁴	325 623	312 124	1,1	–6,7	1 864	2,1	52,4
	Řecko	611 881	415 879	1,2	4,1	2 278	3,3	27,7
	SRN ⁴	29 182	28 492	–0,8	–2,5	14 444	16,4	52,4
	Španělsko	3 228 100	1 506 193 ⁴	1,9	2,6	21 647	14,8	48,0
	Velká Británie	7 458	6 753	–0,4	0,0	9 562	13,7	55,4
	Česká republika	65 577				1 923		68,8
		62 936 ⁵				1 8485		67,1
	Slovenská republika	21 505				553		65,0
		23 467 ⁵				614 ⁵		62,4

Pokračování Tab. 3.1.4.

1	2	Národní měny (mil.)		% PPR (průměrná roční míra růstu) v národních měnách roku 1990		V běžných cenách a směnných kurzech		
		běžné ceny	ceny roku 1990	1993 1985	1993 1992	ECU		
						mil.	jako % z celkové hodnoty za EU (EUR 12 = 100)	jako % konečné produkce
1	2	3	4	5	6	8	9	10
Hrubá přidaná hodnota v tržních cenách	ES-12	–	–	–0,2	3,0	112 352	100,0	56,1
	Belgie	111 222	141 105	2,5	4,0	2 748	2,5	41,2
	Dánsko	21 752	29 179	0,0	13,3	2 865	2,9	45,6
	Francie	2 016	186 355	–0,1	–7,8	21 417	22,9	50,5
	Irsko	42 819	1 846	–0,1	–8,1	2 520	2,3	58,3
	Itálie	4 226	42 871	0,9	–3,3	23 256	24,9	71,0
	Lucembursko	17 229	5 027	–0,1	–21,9	104	0,1	56,4
	Nizozemí	295 232	21 087	1,0	2,9	7 921	7,4	49,6
	Portugalsko ⁴	5 992	349 816	0,9	–3,1	1 690	1,5	47,6
	Řecko	1 596 418	1 276 937	1,4	–3,0	5 944	5,6	72,3
	SRN ⁴	26 479	29 370	2,1	6,8	13 106	11,7	47,6
	Španělsko	142 075	1 870 634 ⁴	–0,3	–2,2	11 266	10,7	52,0
	Velká Británie	13 436	6 326	0,1	–5,9	7 682	7,5	44,6
	Česká republika	29 724				872		31,2
Čistá přidaná hodnota v nákladech faktorů ³		30 827 ⁵				905 ⁵		32,9
	Slovenská republika	11 579				298		34,9
		14 141 ⁵				370 ⁵		37,6
	ES-12 ⁴	–	–	2,2	–4,8	110 913	100,0	55,4
	Belgie	98 376	–	0,9	–2,3	2 431	2,2	36,4
	Dánsko	17 381	–	–1,4	–2,3	2 289	2,1	36,5
	Francie	171 622	–	1,2	–3,7	25 871	23,4	61,0
	Irsko	2 396	–	4,9	2,2	2 995	2,8	69,3
	Itálie	48 892	–	3,4	–2,0	26 554	28,2	81,1
	Lucembursko	3 615	–	–1,0	–5,0	89	0,1	48,2
	Nizozemí	12 143	–	–1,3	–13,5	5 582	5,5	69,3
	Portugalsko	313 173	–	6,6	–7,2	1 663	1,7	54,2
	Řecko	1 804 147	–	12,6	8,9	6 718	6,0	81,7
	SRN ⁴	20 355	–	2,0	4,8	10 075	9,1	36,6
	Španělsko	2 127 800	–	4,3	16,1	14 269	12,3	65,9
	Velká Británie	6 334	–	6,0	16,2	8 121	6,6	47,1
	Česká republika	19 783	–			580		20,8
		21 363 ⁵	–			627 ⁵		22,8
	Slovenská republika	9 356	–			240		28,3
		12 381 ⁵	–			324 ⁵		32,9

¹Údaje očištěné od DPH (VAT), ²v mil. lir, ³PPR v běžných cenách, ⁴1994, ⁵1994; Pramen: Eurostat – Zemědělské účty

3.1.5.
Konečná zemědělská produkce, rostlinná produkce a živočišná produkce³ – Final agricultural production, crop production and livestock production³

		1993		% PRR ¹	
		NM (mil.)	UCU (mil.)	1993 1985	1993 1992
1	2	3	4	5	6
Konečná produkce	ES-12 ⁴	–	200 303	0,3	–5,9
	Belgie	270 015	6 672	2,8	2,6
	Dánsko	47 662	6 277	1,2	6,6
	Francie	281 522	42 438	0,7	–4,9
	Irsko	3 457	4 322	1,4	–3,1
	Itálie	60 272 ²	32 735	0,6	–2,9
	Lucembursko	7 498	185	0,1	–4,7
	Nizozemí	34 760	15 980	2,1	1,9
	Portugalsko ⁴	620 855	3 554	1,5	–4,8
	Řecko	2 208 299	8 222	0,2	–1,3
	SRN ⁴	55 661	27 551	0,5	2,0
	Španělsko	3 228 100	21 647	0,4	–1,2
	Velká Británie	13 450	17 244	3,1	–3,0
	Česká republika	95 302	2 795		–1,6 ⁶
	Slovenská republika	93 763 ⁵	2 753 ⁵		
Rostlinná produkce	ES-12 ⁴	–	96 131	0,6	2,5
	Belgie	100 832	2 491	3,2	–0,3
	Dánsko	13 977	1 841	1,0	17,1
	Francie	139 356	21 007	0,9	–7,4
	Irsko	382	478	0,3	–18,2
	Itálie	35 645 ²	19 359	0,9	–4,2
	Lucembursko	1 373	34	2,7	–23,9
	Nizozemí	15 286	7 027	5,4	2,8
	Portugalsko ⁴	257 753	1 475	–0,5	–11,5
	Řecko	1 537 294	5 724	0,1	–2,6
	SRN ⁴	20 883	10 337	3,1	11,1
	Španělsko	185 900	1 247	–0,5	–3,0
	Velká Británie	4 922	6 310	3,1	–4,5
	Česká republika	42 371	1 243		–8,6 ⁶
	Slovenská republika	38 719 ⁵	1 137 ⁵		
Živočišná produkce	ES-12 ⁴	–	100 917	0,4	1,3
	Belgie	168 465	4 163	2,5	4,6
	Dánsko	33 685	4 436	1,3	2,9
	Francie	142 390	21 465	0,4	–1,3
	Irsko	3 074	3 843	1,6	–0,8
	Itálie	23 611 ²	12 823	0,2	–0,4
	Lucembursko	6 103	151	–0,4	1,4
	Nizozemí	19 474	8 953	0,0	–0,2
	Portugalsko ⁴	340 888	1951	6,5	2,1
	Řecko	670 709	2 497	0,6	1,8
	SRN ⁴	34 665	17 158	–1,0	–3,4

		1993		% PRR ¹	
		NM (mil.)	UCU (mil.)	1993 1985	1993 1992
1	2	3	4	5	6
	Španělsko	1 318 600	8 842	1,3	1,5
	Velká Británie	8 528	10 934	3,1	-1,8
	Česká republika	52 930	1 552		4,0 ⁶
		55 044 ⁵	1 616 ⁵		
	Slovenská republika	18 774	483		15,6 ⁶
		21 709 ⁵	568 ⁵		
A – Obilniny (mimo rýže)	ES-12 ⁴	–	20 509	-0,8	-8,0
	Belgie	9 529	235	1,1	4,4
	Dánsko	5 979	787	1,7	36,6
	Francie	41 234	6 216	0,6	-8,5
	Irsko	131	164	-0,6	-27,6
	Itálie	5 375 ²	2 919	1,8	1,1
	Lucembursko	365	9	2,6	-5,3
	Nizozemí	409	188	4,5	9,3
	Portugalsko ⁴	28 539	163	-6,3	-35,8
	Řecko	168 392	627	3,0	-4,8
	SRN ⁴	4 946	2 448	-3,0	-18,8
	Španělsko	258 600	1 734	-7,0	6,0
	Velká Británie	1 986	2 546	-2,3	-11,2
	Česká republika	16 695	490		-4,7 ⁶
		15 907 ⁵	467 ⁵		
B – Hovězí/telecí, celkem	Slovenská republika	7 926	204		12,5 ⁶
		8 918 ⁵	233 ⁵		
	ES-12 ⁴	–	23 623	1,4	-0,5
	Belgie	54 074	1 336	2,1	4,0
	Dánsko	3 916	516	-2,1	-7,0
	Francie	42 254	6 370	-1,1	-7,8
	Irsko	1 351	1 689	2,3	-1,4
	Itálie	5 881 ²	3 194	-1,5	0,1
	Lucembursko	2 030	50	0,6	-3,2
	Nizozemí	3 731	1 715	0,9	-1,2
	Portugalsko ⁴	60 201	345	-0,4	-10,2
	Řecko	72 067	268	-1,7	-5,0
	SRN ⁴	7 919	3 920	-0,5	-10,1
	Španělsko	237 500	1 593	2,1	-2,4
	Velká Británie	1 959	2 512	0,0	-9,8
C – Mléko	Česká republika	7 268	213		12,8 ⁶
		8 196 ⁵	241 ⁵		
	Slovenská republika	4 152	107		6,6 ⁶
		4 424 ⁵	116 ⁵		
	ES-12 ⁴	–	32 798	-1,9	-2,0
	Belgie	38 926	962	-1,1	2,0
	Dánsko	11 655	1 535	-1,3	0,2
	Francie	50 439	7 603	-0,9	0,7
	Irsko	1 146	1 433	-1,0	-0,5
	Itálie	6 766 ²	3 675	-0,1	-1,5
	Lucembursko	3 410	84	-1,3	1,9

		1993		% PRR ¹	
		NM (mil.)	UCU (mil.)	1993 1985	1993 1992
1	2	3	4	5	6
	Nizozemí	8 006	3 681	-2,0	0,5
	Portugalsko ⁴	84 787	485	4,2	-2,5
	Řecko	247 628	922	0,7	2,8
	SRN ⁴	13 375	6 620	-1,9	-2,6
	Španělsko	246 400	1 652	-1,6	-3,5
	Velká Británie	3 212	4 118	-1,1	0,5
	Česká republika	18 659	547		-10,5 ⁶
	Slovenská republika	16 706 ⁵	490 ⁵		
D – Vepřové maso		5 599	144		5,4 ⁶
		5 898 ⁵	154 ⁵		
	ES-12 ⁴	–	23 145	1,7	2,5
	Belgie	51 997	1 285	5,0	5,9
	Dánsko	14 715	1 938	4,3	9,3
	Francie	17 978	2 710	3,9	12,5
	Irsko	204	255	5,7	5,1
	Itálie	4 069 ²	2 210	1,5	0,8
	Lucembursko	553	14	1,6	15,3
	Nizozemí	4 814	2 213	1,9	6,7
	Portugalsko ⁴	86 279	494	1,7	14,9
	Řecko	66 635	248	1,5	1,8
	SRN ⁴	9 926	4 913	0,0	0,0
	Španělsko	365 200	2 449	3,6	5,8
	Velká Británie	999	1 281	0,8	3,3
	Česká republika	17 697	519		14,3 ⁶
	Slovenská republika	20 231 ⁵	594 ⁵		
		5 892	151		17,3 ⁶
		6 910 ⁵	181 ⁵		
E – Vejce a drůbeží maso	ES-12	–	14 212	0,9	0,5
	Belgie	17 723	438	4,5	9,4
	Dánsko	1 725	227	3,8	5,1
	Francie	23 721	3 576	3,9	-0,7
	Irsko	125	156	4,2	-2,1
	Itálie	5 002 ²	2 717	1,2	-0,3
	Lucembursko	76	2	-0,5	-2,7
	Nizozemí	2 453	1 128	-0,7	1,0
	Portugalsko ⁴	72 948	418	5,7	14,6
	Řecko	116 239	433	1,7	-2,4
	SRN ⁴	2 896	1 433	1,7	0,5
	Španělsko	244 800	1 642	0,1	1,1
	Velká Británie	1 452	1 862	1,5	0,3
	Česká republika	8 434	247		6,9 ⁶
	Slovenská republika	9 012 ⁵	136 ⁵		
		2 322	60		30,8 ⁶
		3 037 ⁵	80 ⁵		

¹Změny jsou počítány ze stálých cen v 1985 z údajů 1980 – 1992. Pro členské země ES jsou změny počítány na základě údajů v národních měnách (NM) a pro ES-12 na základě údajů převedených na ECU, ²v mld. lir, ³v běžných cenách, ⁴1992, ⁵1994, ⁶1994/1993

Pramen: Eurostat – Zemědělské účty a Komise EU, DG VI.

3.3.3.

Indexy cen výrobků (bez DPH) – Producer price indices (excl. VAT) (1989 = 100)

	Indexy nominálního vývoje			% PRR		Indexy reálného vývoje (deflované)			% PRR	
	1991	1992	1993	1992 1991	1993 1992	1991	1992	1993	1992 1991	1993 1992
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Rostlinná produkce										
ES-12	133,3	121,3	122,6	-9,0	1,1	92,3	78,9	75,5	-14,5	-4,3
Belgie	103,8	91,9	85,4	-11,5	-7,1	90,6	78,3	70,8	-13,6	-9,6
Dánsko	91,9	91,3	78,9	-0,7	-13,6	74,0	72,0	61,5	-2,7	-14,6
Francie	111,3	95,7	90,4	-14,0	-5,5	92,6	77,7	72,0	-16,1	-7,3
Irsko	108,7	104,9	108,8	-3,5	3,7	89,6	83,9	85,7	-6,4	2,1
Itálie	134,8	120,6	121,9	-10,5	1,1	96,3	81,9	79,3	-15,0	-3,2
Lucembursko	114,8	88,2	88,7	-23,2	0,6	102,1	76,1	73,9	-25,5	-2,9
Nizozemí	107,1	95,3	92,3	-11,0	-3,1	98,9	85,3	80,5	-13,8	-5,6
Portugalsko	179,1	160,4	165,6	-10,4	3,2	94,5	77,6	75,3	-17,9	-3,0
Řecko	251,5	254,3	269,6	1,1	6,0	94,6	82,5	76,5	-12,8	-7,3
SRN	100,3	88,2	83,8	-12,1	-5,0	90,6	76,6	69,9	-15,5	-8,7
Španělsko	131,8	116,9	125,8	-11,3	7,6	90,9	76,2	78,4	-16,2	2,9
Velká Británie	115,4	108,5	109,0	-6,0	0,5	81,8	74,1	73,3	-9,4	-1,1
Česká republika	111,4	119,9	137,2	7,6	14,4					
Slovenská republika	107,7	113,2	135,7	5,1	19,9					
Živočišná produkce										
ES-12	104,7	107,4	107,6	2,6	0,2	79,4	77,8	74,6	-2,0	-4,1
Belgie	90,2	92,8	86,2	2,9	-7,1	78,8	79,1	71,5	0,4	-9,6
Dánsko	92,1	92,5	81,6	0,4	-11,8	74,2	73,0	63,6	-1,6	-12,9
Francie	100,1	101,3	98,1	1,2	-3,2	83,3	82,4	78,1	-1,1	-5,2
Irsko	102,5	106,4	113,8	3,8	7,0	84,5	85,1	89,7	0,7	5,4
Itálie	111,1	114,0	119,8	2,6	5,1	79,3	77,4	77,9	-2,4	0,6
Lucembursko	102,4	101,8	99,6	-0,6	-2,2	91,1	87,8	82,9	-3,6	-5,6
Nizozemí	93,3	92,4	85,0	-1,0	-8,0	86,0	82,8	74,1	-3,7	-10,5
Portugalsko	121,9	116,3	118,8	-4,6	2,1	64,3	56,3	54,0	-12,4	-4,1
Řecko	208,0	233,7	253,5	12,4	8,5	78,2	75,8	71,9	-3,1	-5,1
SRN	91,5	93,5	85,8	2,2	-8,2	82,7	81,2	71,6	-1,8	-11,8
Španělsko	100,1	100,4	104,0	0,3	3,6	69,0	65,4	64,8	-5,2	-0,9
Velká Británie	110,8	117,5	126,5	6,0	7,7	78,5	80,2	85,1	2,2	6,1
Česká republika	98,5	106,1	110,6	7,7	4,2					
Slovenská republika	102,7	110,5	122,2	7,6	10,6					
Celkem										
ES-12	117,9	113,8	114,5	-3,5	0,6	85,3	78,3	75,0	-8,2	-4,2
Belgie	94,7	92,5	85,9	-2,3	-7,1	82,6	78,8	71,3	-4,6	-9,5
Dánsko	92,0	92,1	80,7	0,1	-12,4	74,1	72,7	62,9	-1,9	-13,5
Francie	105,8	98,5	94,2	-6,9	-4,4	88,0	80,0	75,0	-9,1	-6,3
Irsko	103,2	106,3	113,2	3,0	6,5	85,1	84,9	89,3	-0,2	5,2
Itálie	124,9	117,9	121,0	-5,6	2,6	89,2	80,0	78,7	-10,3	-1,6
Lucembursko	104,5	99,6	97,8	-4,7	-1,8	93,0	85,9	81,4	-7,6	-5,2
Nizozemí	98,0	93,4	87,5	-4,7	-6,3	90,5	83,6	76,3	-7,6	-8,7
Portugalsko	147,1	135,7	139,4	-7,7	2,7	77,6	65,7	63,4	-15,3	-3,5
Řecko	238,4	248,1	264,8	4,1	6,7	89,6	80,5	75,1	-10,2	-6,7
SRN	94,0	92,0	85,3	-2,1	-7,3	84,9	79,9	71,1	-5,9	-11,0
Španělsko	117,1	109,2	115,7	-6,7	6,0	80,7	71,1	72,0	-11,9	1,3
Velká Británie	112,5	114,1	119,9	1,4	5,1	79,7	77,9	80,7	-2,3	3,6
Česká republika	103,3	111,3	120,6	7,7	8,4					
Slovenská republika	104,8	111,6	127,9	6,5	14,6					

Pramen: Eurostat

3.3.4.
Průměrné míry růstu (a) spotřebitelských cen potravin a nápojů (b) cen zemědělských výrobců – Annual rate of change of: (a) consumer prices for foodstuffs and beverages (b) producer prices for agricultural products

	% PRR		% předchozího roku					% odpovídajícího měsíce předchozího roku	
	1992 1985	1993 1985	1985	1990	1991	1992	1993	III 1994	VI 1994
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Spotřebitelské ceny potravin a nápojů									
ES-12	5,0	4,5	6,0	5,9	5,7	3,1	1,0	2,1	3,1
Belgie	1,3	1,0	3,2	3,4	1,6	-0,5	-0,6	0,6	3,0
Dánsko	2,0	1,7	4,2	0,3	0,7	1,7	-0,3	1,9	3,6
Francie	2,8	2,4	4,9	3,8	2,8	0,6	-0,2	-0,8	1,2
Irsko	2,7	2,4	3,1	1,4	0,7	1,2	-0,2	3,9	4,7
Itálie	6,9	6,3	8,8	5,9	10,3	5,7	1,3	3,4	3,0
Lucembursko	1,8	1,5	3,5	4,0	3,0	0,4	-0,7	0,7	1,5
Nizozemí	0,8	0,7	0,5	2,2	3,1	2,1	-0,3	0,8	2,9
Portugalsko	12,0	10,7	17,4	12,5	11,2	4,3	0,9	3,8	5,6
Řecko	28,0	29,2	19,5	20,4	20,0	14,1	12,7	11,8	12,8
SRN	1,5	1,4	0,2	3,6	3,1	2,4	0,6	0,9	2,0
Španělsko	6,5	5,7	9,6	6,4	3,3	3,0	0,1	5,4	6,0
Velká Británie	5,0	4,7	3,2	8,0	5,1	2,2	1,7	0,2	1,3
Česká republika	20,3 ¹	19,4 ²		10,6	44,4	9,1	16,6		
Slovenská republika	20,5 ¹	20,7 ²		11,0	47,3	7,0	21,3	13,8	16,4
Ceny zemědělských výrobců									
ES-12	1,9	1,7	1,6	1,6	2,6	-3,5	0,6	2,3	6,9
Belgie	-1,1	-1,9	2,6	-5,6	-1,2	-2,3	-7,1	1,5	14,8
Dánsko	-1,2	-2,6	-2,0	-7,5	-1,9	0,1	-12,4	-4,9	2,5
Francie	-0,2	-0,7	1,2	-0,2	0,2	-6,9	-4,3	-2,4	3,1
Irsko	0,9	1,6	-2,5	-11,4	-3,1	3,0	6,6	5,2	3,8
Itálie	2,4	2,4	6,4	4,7	5,6	-5,6	2,7	-6,8	5,2
Lucembursko	-0,1	-0,3	3,9	-2,0	-7,1	-4,7	-1,8	-0,3	-3,4
Nizozemí	-1,0	-1,7	-2,1	-5,6	2,9	-4,6	-6,4	0,3	0,5
Portugalsko	4,5	4,2	15,4	4,1	-5,4	-7,7	2,7	11,0	11,1
Řecko	13,9	12,9	18,0	21,2	18,0	4,1	6,7	20,0	17,9
SRN	-1,2	-2,0	-4,4	-5,0	-0,9	-2,1	-7,3	-2,5	2,4
Španělsko	1,3	1,8	3,1	0,6	-0,2	-6,7	5,9	11,1	13,8
Velká Británie	1,9	2,3	-5,2	1,3	-0,7	1,4	5,1	-3,8	0,9
Česká republika	3,6 ¹	4,8 ²		4,1	-0,8	7,7	8,4		
Slovenská republika	3,7 ¹	6,3 ²		0,4	4,4	6,5	14,6	9,7	15,6

¹1992/1989, ²1993/1989

Pramen: Eurostat

3.3.5.

Ceny vstupů (bez DPH) (část) – Input prices (excl. VAT) (part)

	Belgie	Dánsko	SRN	Řecko	Španělsko	Francie	Irsko	Itálie	Lucembursko	Nizozemí	Portugalsko	Velká Británie	Česká republika	Slovenská republika
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A - Živočišná krmiva														
Ječmen – ECU/100 kg														
1991	21,29	17,71	16,74	21,81	20,04	21,08	:	20,35	19,24	17,96	:	22,55	6,85	5,16
1992	20,85	17,73	16,67	19,67	19,20	20,79	:	19,31	18,27	17,58	:	21,10	7,23	5,86
1993	19,97	17,00	15,88	19,97	17,31	19,98	:	19,06	17,61	16,55	:	21,28	9,21	7,66
1994													8,84	7,87
Oves – ECU/100 kg														
1991	21,89	:	15,42	30,25	20,50	18,73	:	22,26	19,19	0,00	:	20,81	6,00	6,48
1992	23,72	:	16,40	27,26	20,65	22,76	:	26,78	18,75	–	:	20,92	5,43	6,04
1993	24,89	:	16,41	27,20	18,83	21,31	:	27,08	19,28	:	:	23,98	7,51	7,34
1994													7,08	7,66
Kukuřice – ECU/100 kg														
1991	26,68	:	22,21	27,08	24,79	26,71	:	23,42	25,33	23,54	:	31,30	8,12	7,54
1992	22,91	:	20,95	24,42	22,43	24,38	:	21,42	23,17	19,87	:	30,49	8,38	8,49
1993	22,90	:	17,16	23,93	20,82	23,87	:	20,38	23,01	19,31	:	29,32	9,77	9,05
1994													9,95	9,45

Pramen: Eurostat

3.3.6.

Mzdy v zemědělství, ceny vstupů a ceny výrobců (bez DPH) (část) – Agricultural wages, input prices (1) and producer prices (excl. VAT) (part) – (1985 = 100), ČR, SR (1989 = 100)

	1989	1990	1991	1992	1993	% PRR		
						<u>1993</u> 1985	<u>1992</u> 1991	<u>1993</u> 1992
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Mzdy								
ES-12	:	:	:	:	:	x	x	x
Belgie	112,9	115,4	119,1	127,0	132,0	4,1	6,6	3,9
Dánsko	123,1	126,0	132,0	136,2	139,4	4,9	3,2	2,4
Francie	116,1	121,1	127,0	132,0	135,4	4,4	3,9	2,6
Irsko	117,7	121,8	124,0	128,7	:	x	3,8	x
Itálie	123,6	129,3	138,0	152,1	159,9	6,9	10,2	5,1
Lucembursko	113,5	116,2	122,3	134,7	143,9	5,3	10,1	6,8
Nizozemí	109,0	113,5	120,2	128,5	131,5	4,0	6,9	2,3
Portugalsko	:	:	:	:	:	x	x	x
Řecko	173,4	202,6	231,7	254,1	262,7	14,8	9,7	3,4
SRN	109,6	111,6	116,4	121,9	125,8	3,3	4,7	3,2
Španělsko	133,2	148,7	162,4	178,3	188,2	9,5	9,8	5,6
Velká Británie	124,8	138,7	151,9	157,4	:	x	3,6	x
Česká republika		106,9	109,7	122,7	147,6			
Slovenská republika		104,3	106,4	130,1	143,5			

Pramen: Eurostat

		ECU/ha ¹			% PRR ²		
		1991	1992	1993	1993 1979	1992 1991	1993 1992
1	2	3	4	5	6	7	8
Belgie ³	orná půda	11 308	11 696	11 944	-4,6	-1,5	-3,5
	louky	9 332	9 488	9 527	-5,0	-3,2	-5,1
Dánsko ⁴	zem. půda	6 537	6 274	5 987	-5,0	-7,0	-9,2
Francie	orná půda	3 141	3 095	3 060	-5,7	-5,2	-7,9
	př. louky	2 266	2 234	2 216	-6,9	-5,2	-7,6
Irsko ¹²	orná půda	4 733	4 819	:	-6,9 ⁸	-0,2	x
Itálie ¹¹		4 686	4 460	:	-3,7 ⁸	-5,4	x
Lucembursko ⁹		55 420	:	:	x	x	x
Nizozemí ⁵	orná půda	16 616	17 100	:	2,9 ⁸	-1,2	x
	louky	18 780	21 495	:	-1,1 ⁸	9,9	x
Řecko	zem. půda						
	– zavlaž. půda	12 344	11 900	11 546	x	-8,0	-8,3
	– nezavlaž. půda	5 886	5 635	5 597	x	-8,6	-6,2
SRN	zem. půda	15 922	14 937	15 380	-3,4	-12,3	-5,2
Německo ¹⁰	zem. půda	:	11 811	11 423	x	x	-10,9
Španělsko	zem. půda						
	– zavlaž. půda	14 369	11 591	9 871	-4,9	-21,9	-8,0
	– nezavlaž. půda	3 464	3 019	2 709	-3,9	-15,6	-3,1
Velká Británie							
	– Anglie ⁶	zem. půda	5 989	4 981	:	-5,7 ⁸	-16,2
	– Wales ⁶	zem. půda	4 830	3 326	:	-6,7 ⁸	-30,6
	– Skotsko ⁷	zem. půda	4 198	3 261	3 022	-5,5	-21,7
	– Severní Irsko ⁶	zem. půda	4 933	4 899	:	-6,0 ⁸	0,1
Česká republika ^{1, 15}	zem. půda	2 009		1 474 ¹³	–	–	-2,3 ¹⁴
Slovenská republika ^{1, 15}	zem. půda			1 009	–	–	–

¹přepočteno v běžných směnných kurzech, ²v národních měnách, deflováno (deflátořem HDP), ³vážený průměr veřejných a soukromých prodejů, ⁴zemědělské podniky se stavbami (10–100 ha), ⁵půda s ladem ležícími pozemky, ⁶prodej veškeré půdy s ladem ležícími pozemky většími než 5 ha (2 ha v Severním Irsku), ⁷cena farem (půdy a staveb) větších než 5 ha, ⁸1992/1979, ⁹prodeje veškeré využitelné zemědělské půdy pro zemědělské i nezemědělské účely (průmyslu, staveb, cest a silnic, stavebních parcel), ¹⁰včetně dřívější NDR, ¹¹Pramen: INEA, ¹²Pramen: ESRI, ¹³běžné ceny a běžné směnné kurzy, ¹⁴1994/1990, ¹⁵úřední ceny

Pramen: Eurostat

3.3.13.

Ceny výrobců v členských státech a v ČR, SR v roce 1993 - Producer prices in the Member states and CR, SR in 1993 (ECU/100 kg)

Produkty	Belgie	Dánsko	SRN	Řecko	Španělsko	Francie	Irsko	Itálie	Nizozemí	Portugalsko	Velká Británie	Česká republika	Slovenská republika
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. Rostlinné produkty													
Pšenice	13,64	14,55	15,04	15,98	17,95	13,48	13,70	19,47	13,68	18,32	14,58	8,74	8,50
Tvrdá pšenice	-	-	-	21,70	20,75	19,62	-	22,22	-	23,14	-	-	-
Žito	12,00	13,46	14,36	-	15,31	14,34	-	12,11	13,03	16,28	-	6,60	7,92
Ječmen	12,68	14,35	13,30	15,51	14,64	12,25	11,84	17,25	14,80	16,28	14,53	9,21	8,08
Oves	15,08	16,25	15,64	19,55	15,83	16,16	14,39	21,83	13,40	18,70	15,60	7,51	7,98
Kukuřice	-	-	13,60	16,86	19,10	13,06	-	18,37	-	17,13	-	9,77	8,86
Brambory	3,22	11,78	10,41	23,83	13,89	5,12	-	18,21	4,87	12,32	8,01	7,65	7,15
Cukrovka	-	42,89	45,50	42,42	50,52	-	55,39	-	-	41,55	45,36	23,80	22,35 ⁴
Jablka ¹	19,77	34,69	32,73	31,71	25,03	36,78	-	24,51	21,61	40,70	47,22	19,21	10,31
Hrušky ¹	40,92	31,71	37,38	55,39	31,21	51,25	-	39,36	37,24	36,86	48,85	14,13	11,34
Hroznové víno ¹	-	-	-	49,63	35,08	82,76	-	45,40	-	54,14	-	-	16,40
Pomeranče ¹	-	-	-	32,03	12,41	-	-	28,08	-	29,13	-	-	-
Květák ²	34,34	-	31,63	43,13	28,39	-	39,63	45,16	50,11	46,92	38,06	-	16,02
Salát ²	-	-	38,57	22,56	21,01	-	-	54,83	32,64	55,05	-	-	-
Chřest ²	320,92	-	-	-	133,75	-	-	201,28	261,12	-	366,26	-	-
Rajčata ²	-	-	43,74	31,57	32,24	-	-	43,77	-	32,40	-	3,81	6,68
Mrkev ²	-	-	22,53	22,31	13,86	-	21,66	38,68	24,83	24,55	18,74	-	10,44
Cibule ²	13,10	13,56	13,75	22,63	18,60	41,15	13,13	34,27	-	25,29	17,63	-	13,52
Hrách	-	-	137,23	124,90	67,92	-	-	67,89	-	54,95	63,96	-	12,20
Fazole	118,78	-	83,14	88,93	11,83	-	-	97,24	62,98	88,95	-	-	31,12
2. Živočišné výrobky													
Telata ³	508,98	-	-	-	-	446,81	-	501,31	-	387,54	-	81,00	111,92
Prasata ³	125,27	109,70	-	141,68	143,83	-	-	162,45	-	136,32	109,08	74,66	102,23
Drůbež (třída A)	-	-	153,90	-	127,45	113,51	-	156,01	-	-	126,00	-	85,77
Mléko konzum.	-	-	51,02	76,16	40,24	-	71,70	74,49	-	49,81	32,30	17,42	14,78
Smetana	-	-	-	198,13	150,21	-	-	-	-	202,63	514,33	-	-
Máslo	318,87	325,93	329,13	431,58	309,14	419,53	-	326,13	318,13	411,77	302,03	-	-

¹ všechny druhy, ² všechny kvality, ³ v mase na kosti

Pramen: Eurostat

3.5.1.2.

Zaměstnaní¹ v zemědělství, myslivosti, lesnictví a rybářství (1970–93) – Persons employed in „agriculture, hunting, forestry and fishing“ (1970–93)

	x 1 000				% PRR			
	1970	1980	1990	1993	1980 1970	1990 1970	1990 1980	1993 1990
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ES-12	16 230	11 830	8 599	7 198	-3,1	-3,1	-3,1	-5,8
Belgie	176	116	100	:	-4,1	-2,8	-1,5	x
Dánsko	303	199	150	140	-4,1	-3,5	-2,8	-2,3
Francie	2 647	1 784	1 248	1 101	-3,9	-3,7	-3,5	-4,1
Irsko	283	209	169	144	-3,0	-2,5	-2,1	-5,2
Itálie	3 878	2 899	1 863	1 504	-2,9	-3,6	-4,3	-6,9
Lucembursko	12	7	6	6	-5,2	-3,4	-1,5	0,0
Nizozemí	289	244	289	:	-1,7	0,0	1,7	x
Portugalsko	984	1 052	805	:	0,7	-1,0	-2,6	x
Řecko	1 279	1 016	889	794	-2,3	-1,8	-1,3	-3,7
SRN	2 262	1 403	990	849	-4,7	-4,0	-3,4	-5,0
Španělsko	3 310	2 228	1 486	1 198	-3,9	-3,9	-4,0	-6,9
Velká Británie	806	669	603	547	-1,8	-1,4	-1,0	-3,2
Česká republika	781	643	556	285	-1,9	-1,7	-1,4	-22,1
Slovenská republika	504	385	342	226 ²	-2,7	-1,9	-1,2	-5,7

¹V „zaměstnaných“ jsou zahrnuti všichni pracovníci ve mzdě a zaměstnaní plus neplacení rodinní příslušníci. Pracovníci zaměstnaní ve více odvětvích jsou počítáni pouze v odvětví, ve kterém pracují jako v hlavním.

²Výsledky výběrových soupisů pracovních sil, ŠÚ SR

Pramen: Eurostat, roční zaměstnanost a statistika pracovní síly (odhady)

		ES-12	Belgie	Dánsko	SRN	Řecko	Španělsko	Francie	Irsko	Itálie	Lucembursko	Nizozemí	Portugalsko	Velká Británie	USA	Japonsko	Česká republika	Slovenská republika
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Civilní zaměstnanci celkem (1 000 osob)	1970	121 158	3 555	2 345	26 169	3 133	12 219	20 623	1 047	19 312	139	4 679	3 373	24 583	78 678	50 940		1 962
	1980	125 036	3 607	2 492	26 528	3 355	11 549	21 644	1 143	20 413	156	4 970	3 973	25 211	99 303	55 360	5 267 ¹	2 274
	1990	132 847	3 675	2 630	27 988	3 719	12 578	22 098	1 123	21 215	186	6 268	4 479	26 888	117 914	62 490	5 351	2 459
	1991	132 992	3 686	2 607	28 537	3 632	12 608	22 142	1 122	21 410	194	6 444	4 602	26 007	116 877	63 690	5 059	2 152
	1992	132 219	3 753	2 584	28 708	3 685	12 359	22 008	1 127	21 270	199	6 576	4 512	25 438	117 598	64 360	4 927	2 174
	1993	129 440	x	2 574	28 254	3 720	11 826	21 781	1 134	20 152	203	x	4 424	25 044	x	x	4 848	2 192 ²
	1994																4 899	2 178 ²
Zemědělství (% z celk. civilních zaměstnanců)	1970	13,4	5,0	12,9	8,6	40,8	27,1	12,8	27,0	20,1	8,7	6,2	29,2	3,3	4,5	17,4		23,0
	1980	9,5	3,2	8,0	5,3	30,3	19,3	8,2	18,3	14,2	4,8	4,9	26,5	2,7	3,6	10,4	12,0	14,6
	1990	6,5	2,7	5,7	3,5	23,9	11,8	5,6	15,0	8,8	3,3	4,6	18,0	2,2	2,8	7,2	11,8	12,0
	1991	6,2	2,7	5,5	3,3	22,2	10,7	5,4	13,8	8,5	3,1	4,5	17,6	2,3	2,9	6,7	10,0	11,0
	1992	5,8	2,5	5,5	3,1	21,9	10,1	5,2	13,6	8,2	3,0	4,6	11,6	2,3	2,9	6,4	8,6	9,8
	1993	5,6	x	5,4	3,0	21,3	10,1	5,1	12,7	7,5	3,0	x	11,7	2,2	x	x	6,8	8,2
	1994																7,0	7,2
Průmysl (% z celk. civilních zaměstnanců)	1970	41,6	43,2	36,5	49,3	25,0	35,5	39,3	29,8	39,3	44,2	38,9	32,8	45,1	34,4	35,7		44,2
	1980	37,8	35,2	29,4	43,7	30,2	36,1	36,0	32,5	37,7	38,1	31,4	36,5	38,0	30,5	35,3	47,1	47,5
	1990	32,4	28,7	26,6	39,8	27,7	33,4	30,0	28,6	32,7	30,8	26,3	34,6	29,0	26,2	34,1	45,4	46,3
	1991	31,9	28,5	26,4	39,2	27,5	33,1	29,5	28,8	32,3	29,7	25,5	33,7	27,8	25,3	34,4	46,5	45,7
	1992	31,2	27,5	25,8	38,3	27,1	32,4	28,7	28,2	32,2	29,3	25,0	33,2	26,9	24,6	34,6	44,8	41,4
	1993	30,5	x	25,3	37,1	24,2	30,7	27,7	27,5	33,0	28,8	x	33,0	26,2	x	x	44,6	42,5
	1994																42,8	42,4
Služby (% z celk. civilních zaměstnanců)	1970	44,9	52,2	50,9	42,0	34,2	37,4	47,5	43,1	40,5	46,7	54,9	37,7	51,8	61,1	46,9		32,8
	1980	52,7	61,7	62,7	51,0	39,5	44,6	55,7	49,2	48,0	57,0	63,6	36,8	59,4	65,9	54,2	40,9	37,9
	1990	61,1	68,5	67,6	56,7	48,3	54,8	64,4	56,3	58,5	65,9	69,1	47,4	68,7	70,9	58,7	42,8	41,7
	1991	62,0	68,8	68,1	57,5	50,3	56,3	65,1	57,4	59,2	67,1	69,9	48,7	69,8	71,8	58,9	43,5	43,3
	1992	63,0	70,0	68,7	58,5	51,0	57,5	66,0	58,2	59,6	67,7	70,3	55,2	70,8	72,5	59,0	46,6	48,8
	1993	64,0	x	69,3	59,9	54,5	59,2	67,2	59,8	59,6	68,2	x	55,4	71,6	x	x	48,6	49,3
	1994																50,2	50,4

		ES-12	Belgie	Dánsko	SRN	Řecko	Španělsko	Francie	Irsko	Itálie	Lucembursko	Nizozemí	Portugalsko	Velká Británie	USA	Japonsko	Česká republika	Slovenská republika
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Podíl placených zaměstnaných v zemědělství (%)	1970	x	10,7	20,5	13,0	x	31,6	21,3	13,1	31,9	13,3	x	x	x	x	5,3	x	x
	1980	26,4	13,1	25,1	18,1	5,0	27,8	18,3	12,9	37,5	16,2	22,5	22,8	59,7	x	7,8	x	x
	1990	28,7	17,9	36,1	22,8	3,9	31,8	21,1	13,6	42,2	24,2	35,6	18,9	55,2	x	9,3	x	x
	1991	29,1	18,2	36,5	23,4	3,8	34,5	21,7	14,8	40,8	24,6	36,5	16,7	55,5	x	10,1	x	x
	1992	29,1	18,9	36,6	23,4	3,5	32,0	22,5	x	42,8	25,0	36,7	18,4	48,3	x	11,2	x	x
	1993	28,2	x	37,0	22,9	4,5	31,0	23,5	x	40,2	26,7	x	16,7	50,5	x	x	x	x

¹1985, ²Výsledky výběrových soupisů pracovních sil, SÚ SR

Pramen: Eurostat — statistika zaměstnanosti a pracovní síly a OECD — roční statistika pracovní síly

3.5.2.1

Bilance půdy v roce 1993 (v tis. ha) – Land use in 1993 (areas in 1000 ha)

	ES-12	Belgie	Dánsko	SRN	Řecko	Španělsko	Francie	Irsko	Itálie	Lucembursko	Nizozemí	Portugalsko	Velká Británie	Česká republika		Slovenská republika	
														1993	1994	1993	1994
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Plocha celkem	225 983	3 052	4 309	24 862	13 196	50 479	54 909	7 029	30 131	257	4 148	9 199	24 414	7 886	7 886	4 904	4 904
Vnitrozemské vody	3 699 ¹	27	70	450 ¹	312	577	636	193	720	1	342	44	328	158	158	94	94
Půda celkem	222 286 ¹	3 025	4 239	24 412 ¹	12 884	49 902	54 272	6 835	29 411	256	3 806	9 155	24 086	7 728	7 728	4 810	4 810
Lesy	57 279 ³	617	445	7 401 ¹	5 755	15 915	14 932	327	6 434 ³	89	330	2 968	2 430	2 620	2 630	1 991	1 992
Ostatní plocha	40 409 ⁵	996	818 ¹	5 144 ³	1 388 ⁵	7 645 ²	9 123	2 064 ²	5 773 ⁴	40	1 479	2 357	4 478	817	817	710	710
Užitá zem. půda (UAA)																	
– plocha	128 034 ⁵	1 412,0	2 976 ¹	11 868 ³	5 741 ⁵	26 389 ²	30 217,0	4 444 ²	17 215 ⁴	127,0	1 997,0	3 829,0	17 178,0	4 282,0	4 281,0	2 447	2 446
– podíl z celk. plochy (%)	56,7	46,3	69,1	47,7	43,5	52,3	55,0	63,2	57,1	49,4	48,3	41,6	70,4	54,3	54,3	49,9	49,9
Orná půda																	
– plocha	66 561 ⁴	820	2 748	7 318 ¹	2 925	15 201 ¹	18 026	754 ²	8 917 ⁴	57	922	2 212	6 076	317,4	315,8	1 486	1 483
– podíl z celk. plochy (%)	52,6	58,1	92,6	61,3	50,2	57,8	59,7	17,0	51,8	45,3	46,2	57,8	35,4	74,1	73,8	60,7	60,6
Trvalé louky a pastviny																	
– plocha	–	525	–	4 294 ¹	1 789 ⁴	5 844 ¹	10 764	3 688 ²	4 508 ²	48	–	761 ⁶	12 058 ⁷	873,0	888,0	832	835
– podíl z celk. plochy (%)	–	37,2	–	36,9	31,2	23,7	35,6	83,0	28,4	53,4	–	16,8	63,4	20,4	20,7	34,0	34,1
Trvalé porosty																	
– plocha	11 771 ⁶	14	12 ¹	184 ³	1 052 ⁶	4 889 ²	1 204	3 ¹	3 323 ³	1	40	779	53	77,0	77,0	53	53
– podíl z celk. plochy (%)	9,1	1,0	0,4	1,6	18,3	18,5	4,0	0,1	19,3	1,2	2,0	20,3	0,3	1,8	1,8	2,2	2,2
Zahrady																	
– plocha	391 ³	53,0	0,0	26 ¹	–	–	90 ³	–	90 ³	0,0	5,0	–	0,0	–	–	76	75
– podíl z celk. plochy (%)	0,3	3,8	0,0	0,2	–	–	0,7	–	0,5	0,0	0,3	–	0,0	–	–	3,1	3,1

¹1992, ²1991, ³1990, ⁴1989, ⁵1988, ⁶1987, ⁷1975

Pramen: Eurostat

POKYNY PRO AUTORY

Časopis uveřejňuje původní vědecké práce, krátká sdělení a výběrově i přehledné referáty, tzn. práce, jejichž podkladem je studium literatury a které shrnují nejnovější poznatky v dané oblasti. Práce jsou uveřejňovány v češtině, slovenštině nebo angličtině. Rukopisy musí být doplněny krátkým a rozšířeným souhrnem (včetně klíčových slov).

Autor je plně odpovědný za původnost práce a za její věcnou i formální správnost. K práci musí být přiloženo prohlášení autora o tom, že práce nebyla publikována jinde.

O uveřejnění práce rozhoduje redakční rada časopisu, a to se zřetelem k lektorským posudkům, vědeckému významu a přínosu a kvalitě práce.

Rozsah vědeckých prací nemá přesáhnout 15 stran psaných na stroji včetně tabulek, obrázků a grafů. V práci je nutné používat jednotky odpovídající soustavě měrových jednotek SI (ČSN 01 1300).

Vlastní úprava rukopisu má odpovídat státní normě ČSN 88 0220 (formát A4, 30 řádek na stránku, 60 úhozů na řádku, mezi řádky dvojité mezery), k rukopisu je vhodné přiložit disketu s prací pořízenou na PC v některém textovém editoru, nejlépe v T602, a s grafickou dokumentací. Tabulky, grafy a fotografie se dodávají zvlášť, nepodlepují se. Na všechny přilohy musí být odkazy v textu.

Pokud autor používá v práci zkratky jakéhokoliv druhu, je nutné, aby byly alespoň jednou vysvětleny (vypsány), aby se předešlo omylům. V názvu práce a v souhrnu je vhodné zkratky nepoužívat.

Název práce (titul) nemá přesáhnout 85 úhozů. Jsou vyloučeny podtitulky článků.

Krátký souhrn (Abstrakt) je informačním výběrem obsahu a závěru článku, nikoliv však jeho pouhým popisem. Musí vyjádřit všechno podstatné, co je obsaženo ve vědecké práci, a má obsahovat základní číselné údaje včetně statistických hodnot. Musí obsahovat klíčová slova. Nemá překročit rozsah 170 slov. Je třeba, aby byl napsán celými větami, nikoliv heslovitě. Je uveřejňován a měl by být dodán ve stejném jazyce jako vědecká práce.

Rozšířený souhrn (Abstract) je uveřejňován v angličtině, měl by v něm být v rozsahu cca 1–2 strojopisných stran komentovány výsledky práce a uvedeny odkazy na tabulky a obrázky, popř. na nejdůležitější literární citace. Je vhodné jej (včetně názvu práce a klíčových slov) dodat v angličtině, popř. v češtině či slovenštině jako podklad pro překlad do angličtiny.

Úvod má obsahovat hlavní důvody, proč byla práce realizována a velmi stručnou formou má být popsán stav studované otázky.

Literární přehled má být krátký, je třeba uvést pouze citace mající úzký vztah k problému.

Metoda se popisuje pouze tehdy, je-li původní, jinak postačuje citovat autora metody a uvádět jen případné odchylky. Ve stejné kapitole se popisuje také pokusný materiál.

Výsledky – při jejich popisu se k vyjádření kvantitativních hodnot dává přednost grafům před tabulkami. V tabulkách je třeba shrnout statistické hodnocení naměřených hodnot. Tato část by neměla obsahovat teoretické závěry ani dedukce, ale pouze faktické nálezy.

Diskuse obsahuje zhodnocení práce, diskutuje se o možných nedostacích a práce se konfrontuje s výsledky dříve publikovanými (požaduje se citovat jen ty autory, jejichž práce mají k publikované práci bližší vztah). Je přípustné spojení v jednu kapitolu spolu s výsledky.

Literatura musí odpovídat státní normě ČSN 01 0197. Citace se řadí abecedně podle jména prvních autorů. Odkazy na literaturu v textu uvádějí jméno autora a rok vydání. Do seznamu se zařadí jen práce citované v textu. Na práce v seznamu literatury musí být odkaz v textu.

Na zvláštním listě uvádí autor plné jméno (i spoluautorů), akademické, vědecké a pedagogické tituly a podrobnou adresu pracoviště s PSČ, číslo telefonu a faxu, popř. e-mail.

INSTRUCTIONS FOR AUTHORS

Original scientific papers, short communications, and selectively reviews, that means papers based on the study of technical literature and reviewing recent knowledge in the given field, are published in this journal. Published papers are in Czech, Slovak or English. Each manuscript must contain a short and a longer summary (including the key words).

The author is fully responsible for the originality of his paper, for its subject and formal correctness. The author shall make a written declaration that his paper has not been published in any other information source.

The board of editors of this journal will decide on paper publication, with respect to expert opinions, scientific importance, contribution and quality of the paper.

The paper extent shall not exceed 15 typescript pages, including tables, figures and graphs.

Manuscript layout shall correspond to the State Standard ČSN 88 0220 (quarto, 30 lines per page, 60 strokes per line, double-spaced typescript). A PC diskette should be provided with the paper, written in an editor program, preferably T602, and with graphical documentation. Tables, figures and photos shall be enclosed separately. The text must contain references to all these annexes.

The title of the paper shall not exceed 85 strokes. Subtitles of the papers are not allowed either.

Abstract is an information selection of the contents and conclusions of the paper, it is not a mere description of the paper. It must present all substantial information contained in the paper. It shall not exceed 170 words. It shall be written in full sentences, not in form of keynotes, and comprise base numerical data including statistical data. It must contain key words. It should be submitted in English and if possible also in Czech or Slovak.

Introduction has to present the main reasons why the study was conducted, and the circumstances of the studied problems should be described in a very brief form.

Review of literature should be a short section, containing only literary citations with close relation to the treated problem.

Only original method shall be described, in other cases it is sufficient enough to cite the author of the used method and to mention modifications of this method. This section shall also contain a description of experimental material.

In the section **Results** figures and graphs should be used rather than tables for presentation of quantitative values. A statistical analysis of recorded values should be summarized in tables. This section should not contain either theoretical conclusions or deductions, but only factual data should be presented here.

Discussion contains an evaluation of the study, potential shortcomings are discussed, and the results of the study are confronted with previously published results (only those authors whose studies are in closer relation with the published paper should be cited). The sections Results and Discussion may be presented as one section only.

The citations are arranged alphabetically according to the surname of the first author. References in the text to these citations comprise the author's name and year of publication. Only the papers cited in the text of the study shall be included in the list of references. All citations shall be referred to in the text of the paper.

If any abbreviation is used in the paper, it is necessary to mention its full form at least once to avoid misunderstanding. The abbreviations should not be used in the title of the paper nor in the summary.

The author shall give his full name (and the names of other collaborators), academic, scientific and pedagogic titles, full address of his workplace and postal code, telefon and fax number or e-mail.

OBSAH – CONTENT

Doucha T.: Podmínky rozvoje trhu půdy a podnikání v zemědělství v kontextu zemědělské politiky ČR – Conditions of land market and enterprise in agriculture development in context of agricultural policy in the Czech Republic.....	101
Ižáková V.: Ekonomické aspekty využívání půdy v SR z regionálního pohledu – Economic aspect of the land use in the Slovak Republic from the regional point of view.....	107
Hrabánková M.: Vliv regionální politiky na využívání půdního fondu v ČR – Impact of regional policy in agriculture on efficient exploitation of agricultural land.....	115
Vigner J.: Vliv charakteru agrární politiky na trh a cenu půdy – Impact of agrarian policy on the land market and price.....	119
Voltr V.: Hodnocení pozemků podle provozních ukazatelů – Lands evaluation in conformity with production indices.....	121
Marková C.: Regionální politika ČR a EU ve vztahu k oblastem se specifickými podmínkami hospodaření – Regional policy of the Czech Republic and European Union in relation to regions with specific conditions of production.....	125
Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA – FROM THE SPHERE OF SCIENCE	
Prouza B.: Jubileum Ing. Josefa Krause, CSc.....	128
Pohořelý M.: Oceňování lesních objektů a ekonomické aspekty využití lesní půdy.....	129
PŘÍLOHA – SUPPLEMENT	
Komparace zemědělství ČR a EU (vybrané tabulky) – 1. část.....	131